

זמירות לר"ג בעומר

ע"פ

שמניך טובים

לקט דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

על

סדר הזמירות

יבא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

ל"ג בעומר תשע"א ל"מ"ק

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

בַּר יוֹחָאִי נְמַשְׁחַת אֲשֶׁרִיךְ שְׁמֹן שֵׁשׁוֹן מַחְבְּרִיךְ:

**בַּר יוֹחָאִי שְׁמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ, נְמַשְׁחַת מְוֹדֵת הַקֹּדֶשׁ, נְשֵׂאת
צִיץ נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ, חֲבוּשׁ עַל רֵאשִׁיךְ פֶּאֶרְךְ.**
בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

בר יוחאי. שמעתי האי שתא על ציונו של רבי שמעון בן יוחאי, דלכּן בכל הזמירות ותשבחות מתואר בשם בר יוחאי ולא בשם רבי שמעון. שכאשר נתבונן בגודל מעלתו יתכן שיעלה על לבנו לחשוב, כי לא היה איש כלל, אלא ירד מלאך מן השמים בדמותו כצלמו. על כן אנו קורין אותו בר יוחאי, היה לו אב ואם כמו לכולנו, רק קדושת התורה שינה אותו להיות כמלאך. וכל בשר ודם מסוגל לזה כאשר יקבל עול תורה כמותו.

(פרקי אבות במדבר תשס"ג)

בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריך. לכאורה האי תיבת 'אשריך' אינו במקומו, והוי ליה למימר אשריך בר יוחאי וכו'. אך הכוונה יש לומר דהנה במשנה כאן אמרו, כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. וכבר הרגיש במדרש שמואל דבעינינו לא ראינו כן, והרבה תלמידי חכמים שלומדים תורה מעוני ולא זכו לעושר. וכתב בשבט סופר (פתיחה לבנה"י), כי באמת נפשו של אדם נכספה לעשות חיל ומשתוקקת לאסוף הון, אבל אם עוסק בתורה לשמה זוכה שמבין כי הכל הבל הוא, וכל חשקת נפשו רק להוסיף עצמה בתורה, ולא יחסר לו כל, ומסתפק במועט שיש לו, והוא נותן רסן לתאותו, ואף מי שיש לו עושר אינו נהנה ממנו ופורש משבעים שערי היתר ומשתמש רק במה שנצרך לחזק גופו לעבודת ה', ואז הוא בא למדרגת עשיר השמח בחלקו, על כן

~ שמניך מזבים ~

אמר כל מי שמקיים את התורה מעוני, אף שהוא עוד עני בעיניו, מכל מקום יהיה במוח שעל ידי התורה יכיר האמת, ויבוא לידי מדרגה זו שיהיה שמח בחלקו ויקיימה מעושר. וזה פירוש המשנה (ו-ד) כך היא דרכה של תורה, היינו בתחלה כשנכנס לדרך התורה ללמוד, אז פת במלח תאכל וכו' והיי צער תחיה, שיהיה זאת בעיניו חיי צער, אמנם זה בתחלתה, אבל אם כבר 'אתה עושה כן' ועוסק בתורה, אז לא יהיה זה אצלו עוד חיי צער, כי לא יחסר לו עוד כלום, ולא יבקש יותר וישמח בחלקו, אז 'אשריך' בעולם הזה ומזב לך לעולם הבא ע"ש.

ולמדריגה זו זכה רבי שמעון שלמד תורה מתוך עוני וצער, וזכה להיות שמח בחלקו, עד אשר לא רק שמזב היה לו בחלקו לעולם הבא, אלא גם 'אשריך' בעולם הזה. וכאשר ראה בני אדם עוסקים בעניי עולם, ומרויחין הון ועושר, לא היה יכול להבין למה הם מבליים ימיהם על זה, מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. וכאשר רבי פנחס בן יאיר היה בוכה אוי לי שראיתך בכך, השיב לו 'אשריך' שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. הוא לא ראה בכל צערו ומכאובו בהמערה שיש על מה להתאונן, אדרבה הוא מרגיש עצמו מאושר שמן השמים סיבבו לו להיות באופן זה בהמערה, כי בשביל זה זכה להתעלות, ואלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. וזהו שאומרים בר יוחאי נמשחת 'אשריך', אתה נמשחת במה שזוכית להגיע למדריגת 'אשריך'. אם אתה עושה כן 'אשריך' בעולם הזה, 'ואשריך' שראיתני בכך. ובוה נתעלית יותר משאר חבריך.

ואמר שמן ששון מחבריך, דאיתא במדרש רבה (תצוה לו-א) זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך (ירמיה יא), מה הזית הזה מורידין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת, ונותנין אותן במטחן, ואחר כך מוחנין אותן וכו', ומביאים אבנים, ואחר כך נותנין את שמנו, כך ישראל חובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין, ואחר כך מוציאיין שמנו ע"ש. והנה יש הרבה שעוברין צער רב בחייהם דוגמת השמן, אך המה מתאוננים על מצבם ואינם שבועי רצון במה שאירע להם. אבל בר יוחאי נמשחת בשמן 'ששון', שריו בשמחה ומרגיש עצמו מאושר ממצבו, ונמשחת 'אשריך', וכמאמר התנא אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, ובוה עלית ביתר שאת מחבריך.

(פרקי אבות אמור תשם"ב)

נמשחת אשריך שמן ששון מחבריך. לכאורה יש להבין הכוונה בזה, הלא אין מושחין אלא מלך וכהן, ובמה נמשח יותר מחבריו. ונראה דהנה איתא בילקוט (תהלים רמו תשנ) אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלקים אלקך שמן ששון מחבריך (תהלים מה-ח), אמר לו הקב"ה, אהרן אהבת צדק, לצדק את בני ושנאת מלחייבן, על כן

**בַּר יוֹחָאִי מוֹזֵב טוֹב יְשֻׁבָּת, יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר בְּרַחַת,
בְּמַעֲרוֹת צוּרִים שְׁעַמְדָּת, שָׁם קִנִּית הוֹדֵךְ וְהַדְרֵךְ.**

בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

משחך אלקים. שמן ששון מחברך, שמכין משמן המשחה היה יורד עליו, אם היה קצור היה מאריך, אם היה שחור היה מתלבן, ואם היו פניו רעות היו משחקות, ומהו מחברך, שהיה נאה וניכר מכל אחיו שנאמר (ויקרא כא-י) והכהן הגדול מאחיו ע"כ. והכוונה הוא דאמרינן בגמרא (יומא יח.) והכהן הגדול מאחיו, שיהא גדול מאחיו בניו בכח בעושר בחכמה וכו', ואם אין לו, אחיו הכהנים מגדלים אותו שנאמר והכהן הגדול מאחיו, גדלוהו משל אחיו ע"ש. והנה אם מת הכהן גדול, והיה בנו ממלא מקום אביו בתורה ויראה, היה נעשה כהן גדול תחתיו, וכמו שנאמר (ויקרא ו-טז) והכהן המשיח תחתיו מבניו, ובשלמא אם אינו עשיר, יכולים לגדלוהו מאחיו, אבל אם חסר לו שאר המעלות, איך יתמנה לכהן גדול, אך על ידי שמשחוהו בשמן המשחה ניתוסף בו כל המעלות הללו, שנשתנה צורתו בניו ובכח ובחכמה.

וכיוצא בזה מצינו במשיחת מלך, כדאיתא במדרש רבה בפרשתינו (כו-ט) ולא כהן גדול בלבד, אלא המלך כיוצא בו, וכן אתה מוצא בדוד המלך וכו', וילבש שאול את דוד מדיו (שמואל א יז-לח) [מאי מדיו, כמדתו, שנהפכו להיות כמדת דוד משנמשח בשמן המשחה, רש"י שם]. [וכתיב בשאול (שם ט-ב) משכמו ומעלה גבוה מכל העם, כיון שהלבישו בגדיו וראה שעשוין לו, מיד הכנים בו עין הרע. כשראה דוד שהלבין פני שאול, אמר לו לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי, ויסירם דוד מעליו. הא למדת שאפילו יהא אדם קצר ונתמנה מלך נעשה ארוך, כל כך למה, שבשעה שנמשח בשמן המשחה נעשה משובח מכל אחיו, אמר דוד בשמן המשחה שנמשחתי בו אני שמח שנאמר (תהלים מז-ט) לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח ע"כ. וכן הוא במדרש תנחומא (שם סימן ד). (ועיין בשמן ראש לתנוכה דף עז).

ואם כן בזמן שהיה נמצא השמן המשחה, כל כהן גדול שהיה נמשח ממנו, נעשה בזה עצמו גדול מאחיו בכח ובגוי ובחכמה, ואם היו ממנים את בנו תחתיו, גם הוא היה מתעלה כאביו על ידי השמן המשחה. ורבי שמעון בן יוחאי זכה להשתנות ביתר שאת מכל חבריו, וכמו שנמשח בשמן המשחה, שהשתנה בכח ובחכמה וכו', וזהו בר יוחאי נמשחת אשרך, שמן ששון מחברך, וכמו שאמר דוד בשמן המשחה שנמשחתי בו אני שמח.

(פרקי אבות אמור תש"ז)

בַּר יוֹחָאי עֲצִי שְׁמַיִם עוֹמְדִים, לְמוֹדֵי יְדוּדָהֶם לְוֹמְדִים, אֹר מוֹפְלָא אֹר הַיְקוּדָהֶם יוֹקְדִים, הֲלָא הֵמָּה יוֹרוּךְ מוֹרֵךְ.

בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך. אמרו חז"ל (שבת לג.) שהחביאו עצמם רשב"י ורבי אלעזר בנו במערה י"ב שנים רצופות, ולא אכלו כל ימיהם חוץ מחרובין ומיא, והוו יתבי עד צוארייהו בחלא. וכאשר יצאו משם היה להם בקעים וסדקים בגופייהו מחמת החול, והוה רבי פנחס בן יאיר בוכה, אוי לי שראיתך בכך, אמר ליה אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי קושיא, הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה רבי פנחס בן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחאי כ"ד פירוקי ע"ש.

ועל זה אומרים בהשיר, בר יוחאי מושב טוב ישבת, יום נסת יום אשר ברכת, במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך, שעל ידי היסורים הללו זיכך עצמו בתכלית הזיכוך, וזכה להוד והדר. ונרמז בזה כי יום ההילולא דיליה הוא בהו"ד שבהו"ד, אשר כל הכלל ישראל דבוקים וחבוקים בו בקשר נפלא, ושם קנית הוד"ך והדרך, ההדר שלך שיש בך בספירת הוד שבהוד קנית שם בהמערה.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ט)

בר יוחאי עצי שמים עומדים, לימודי ה' הם לומדים, אור מופלא אור היקוד הם יוקדים, הלא המה יורוך מוריך. ויש להבין הכוונה שמדמה אותו לעצי שמים. ולמה אמר 'לימודי ה' הם לומדים, ולא אמר 'תורת ה' הם לומדים. וגם סיומו צריך ביאור, הלא המה יורוך מוריך.

ונראה שהנה מצינו בגמרא (מועד קטן מז:) מאי דכתיב (שמואל ב כג-ג) לי דבר צור ישראל מושל באדם מושל צדיק מושל יראת אלקים, הכי קאמר דוד, לי דבר צור ישראל אני מושל באדם, ומי מושל בי, צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה ע"כ. וכן אמרו (שבת נט:) כתיב בהו בצדיקים, ותגזר אומר ויקם לך (איוב כב-כח). ואיתא בגמרא (פסחים קט.) מאי דכתיב (תהלים ד-א) למנצח מזמור לדוד, זמרו למי שמנצחין אותו ושמת [למנצח לשון מפעיל, משמע שנותן כח לבריותיו לנצחו], בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם נוצחין אותו ועצב, אבל הקב"ה נוצחין אותו ושמת שנאמר (שם קו-כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו וגו' [אלמא משתבה ביה קרא במשה, וקרי ליה

~ שמוניך טובים ~

בחירו, משום דשכך חמתו, אלמא שמח הוא בכך] ע"כ. ונראה דזהו מה שאנו משבחים לה' (בפיט של האדרת והאמנה) הגוי והנצח לחי עולמים, כי בבשר ודם כשמנצחין אותו הוא לו לבזיון, אבל הקב"ה מרוב ענותנותו הנצחון שמנצחין אותו הוא לו לנוי, ששמח בכח הצדיקים שזוכין למדרגה זו, והגוי והנצח, שיהיה הנצחון שמנצחין אותו לנוי, הוא רק אצל חי העולמים.

ומדה זו של צדיק גזור מצינו ביתר שאת אצל התנא האלקי רבי שמעון, שביטל כמה גזירות, וכמו שאמרו בזה"ק (ויקרא מז). דלא אתגליא האי קשת ביומו, דלא הוה גזירה דאתגזר על עלמא לעילא דלא מבטיל לה ע"ש. ואמרו שם (ח"א השממות רנה. ובוז"ח ח"א מד). דזימנא חדא נפיק רבי שמעון, ואשכח חד מלאכא דדמי לטורא רברבא, ואפיק תלתין שלהובין דנורא מפומיה. אמר ליה רבי שמעון מה את בעי למיעבד, א"ל בעינא למחריביה לעלמא, בגין דלא שכיחי תלתין זכאין בדרא, דהכי גזר קב"ה על אברהם, ואברהם היו יהיה (בראשית יח-יח), יהיה בגי' תלתין הוו. א"ל רבי שמעון, בממו מינג זיל קמי קב"ה ואימא ליה, בר יוחאי שכיח בעלמא. אזל ההוא מלאכא קמי קב"ה, א"ל, מארי עלמא גלי קמך מה דאמר לי בר יוחאי. א"ל קב"ה, זיל אחריביה לעלמא, ולא תשגח ביה בבר יוחאי. כד אתא, חזייה רבי שמעון למלאכא, א"ל אי לא תיזיל, גזרנא עלך דלא תיעול לשמייא, ותהוי באתר דעזא ועזאל. וכד תיעול קמי קב"ה אימא ליה, ואי לית תלתין זכאין וכו', להוו תרין, דאינון אנא וברי וכו'. ביה שעתא נפק קלא מן שמאי ואמר, זכאה חולקך רבי שמעון, דקב"ה גזר למעלה, ואת מבטל לתתא, בודאי עלך כתיב (תהלים קמה-יט) רצון יראיו יעשה ע"כ.

ובזהר הק' (פ' בא לת). שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני הארון ה' (שמות כג-יז), מאן פני הארון ה', דא רבי שמעון בן יוחאי ע"כ. ויש להבין הלא שם ה' מזכר הרבה פעמים בתורה, ולא הסמיכו על זה דא רבי שמעון, וכמה יצאה פסוק זה לכנותו על רבי שמעון. אלא הכוונה בזה הוא, עפ"י מה שכתב בספר תורת המגיד (להמגיד ממעוריש, עניי תפלה) שפירש, ארון עולם אשר מלך במרם כל יציר נברא, כי הצדיק הוא העיקר מכל היצור, וכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילו (ברכות ו:). וזהו ארון עולם אשר מלך במרם כל יציר נברא, שהוא ארון העולם רק קודם שהצדיק נברא בעולם, שהוא מתייחס בשם כל יציר. אמנם לעת נעשה ונברא הצדיק, מעתה הוא בחפצו כל, פירוש בידו לעשות כרצונו וכחפצו ע"כ. ורבי שמעון בן יוחאי בגודל זכותו הוא באמת ארון העולם, שהקב"ה כביכול כפוף לו לעשות רצונו כעבדא קמיה מאריה. ולכן כאשר אומר הכתוב, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני 'הארון' ה', דא רבי שמעון בן יוחאי, כי בודאי

**בַּר יוֹחָאֵי וְלִשְׁדָּה תְּפוּחִים, עָלִיתָ לְלֶקֶט בּוֹ מִרְקָחִים, מוֹד
תּוֹרָה כְּצִיצִים וּפְרָחִים, נַעֲשֶׂה אֶדָם נֹאמֵר בַּעֲבוּרְךָ.**

בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

בשאר מקומות שנוכר השם של הקב"ה, אין זה רבי שמעון, אבל זהו הפעם היחידית בתורה שהזכיר שם אדנות, והאדון של ה' הוא רבי שמעון בן יוחאי.

ובוחזו זכותו של רבי שמעון אינו רק לדורו, אלא זכותא דרבי שמעון בן יוחאי וחבריו מקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא (וזה"ק שמות ט.ו). וכמו שמצינו בנח על ידי שקיים העולם בזכותו, ניתן לו רשות לשלוט על העולם העומדת בזכותו כמ"ש הרמב"ן (בראשית א, כט). כן הוא בכח כל הצדיקים, אותו צדיק שהוא יסוד העולם, יש לו רשות לשלוט איך יתנהג עלמא, והוא גוזר והקב"ה מקיים. וכיון שזכותו של רבי שמעון מקיים כל הדורות העתידות עד דייתי מלכא משיחא, על כן יש לו רשות לעלם עלמא לגזור גזירות טובות על כל העולם. ולכן המון בית ישראל קשורות עם התנא הקדוש הזה, כי הוא בכוחו להמליץ עלינו לטובה, ולפטור אותנו מן הדין.

ואיתא בגמרא (סוכה מה.) עצי שמים עומדים (שמות כו-טז), שמא תאמר אבד סיבין [משנגנו אהל מועד בטל לו עולמים] ובטל סיכוין [תוחלתם ומבטמם], תלמוד לומר עצי שמים עומדים, שעומדים לעולם ולעולמי עולמים ע"כ. והיינו שהשפעת המשכן לא בטלה בגניזתו, אלא עומדת לעולם. ובמדריגה זו הוא גם רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, עצי שמים עומדים, שלא בטל סיבין של ישראל וסיכוין גם אחר שנגנו ארון אלקים, כי לימודי ה' הם לומדים, עדיין הוא וחבריו מלמדים את ה' איך יתנהג, והמה גזורים והקב"ה מקיים. אור מופלא אור היקוד הם יוקדים, כאשר בא המלאך עם תלתינן שלהובין דנורא מפומיה, לא היה יכול לעשות בו מאומה, בלי רשותו של רבי שמעון, כי אור היקוד הם יוקדים, המה האדונים על היקוד הזה שיוכל להבעיר. הלא המה יורוך מורוך, עם כי ה' הוא המורה שלנו, המלמד תורה לעמו ישראל, מכל מקום המה יורו למורוך איך יתנהג, וכל הבריאה ופעולותיה המה בידם של הצדיקים כחומר ביד היוצר.

(פרקי אבות בהר תשס"ה)

**בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים וכו', נעשה אדם נאמר
בעבורך.** ולכאורה לאיזה שדה תפוחים עלה רבי שמעון. וגם מה שסיים שנעשה אדם נאמר בעבורו, וכי לא היו האבות הקדושים והשבעה רועים ושאר הצדיקים שהיו עד רבי

~ שמניך טובים ~

שמעון, שישלימו תכלית הבריאה של נעשה אדם. והלא אמרו חז"ל (כ"ד יב-ט) אלה תולדות השמים והארץ בהברא"ם (ב-ד), באברה"ם, בזכותו של אברהם ע"ש.

ונראה דהנה כתיב (תהלים סח-ט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, ודרשו חז"ל (שבת פח:) בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוננו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמדה גנוזה וכו', אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו', תנה הודך על השמים. אמר לו הקב"ה למשה אחוז בכסא כבודי והחזיר להם תשובה, שנאמר (איוב כו-ט) מאחז פני כסא פרשו עליו עננו וכו', אמר להם למצרים ירדתם וכו', קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, מיד הודו לו להקב"ה וכו', לקחת מתנות באדם, בשכר שקראוך אדם [שחרפוך וקראוך אדם, נוצר מאדמה, לשון שפלות] לקחת מתנות ע"כ. וצריך ביאור השקליא ומריא של המלאכים עם משה. ומהו הכוונה שאמר לו ה' אחוז בכסא כבודי וכו', פרשו עליו עננו. ובסמיכת חכמים (בהקדמה קמ.) כתב בשם המקובלים, שמשה בשעת עלייתו זכה לנשמת רבי שמעון בן יוחאי, והרמז הוא שבית שבי, ששבה והשיג נשמת שבי, נומריקון ש'מעון ב'ן יוחאי ע"כ. וצריך ביאור השייכות של עליית משה למרום עם נשמת רבי שמעון.

וע"ז פי דרכו של הסמיכת חכמים יש לומר עוד, שכתב שם, כי כשעלה משה למרום לקבל התורה, עלה למקום גבוה מאד עד לחדר ששמו מרום, שהלוחות היו טמונים שם, ואין רשות גם למלאכי השרת להכנס שם, כי אם הקב"ה לבדו. וכאשר ראו המלאכים את משה שרוצה ליכנס לאותה היכל, אמרו מה לילוד אשה בינינו, שילוד אשה בשר ודם יהיה גדול יותר ממלאכי השרת, שיוכל להכנס למקום שאין למלאכים רשות להכנס ע"ש. ואמר ה' למשה, אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה שנאמר מאחז פני כסא פרשו עליו עננו.

והענין נראה, דהנה הכתוב אומר, ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' כי בענן אראה על הכפורת (ויקרא מז-ב), וברש"י כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני, ולפי שגילוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא ע"כ. ולכן הזהיר גם כן הכתוב, וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר וגו' (מז-ז), ואיתא בירושלמי (יומא א-ה) לרבות אפילו מלאכים שכתוב בהם (יחזקאל א-י) ודמות פניהם פני אדם ע"כ. ואף על פי כן הבהן גדול היה נכנס לפני ולפנים לעבוד העבודה, אם כי אין המלאכים יכולים ליכנס שם. ואיתא במדרש רבה (ויקרא כא-ב) אמר רבי אבהו וכהן גדול לא אדם היה, אלא כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב (מלאכי ב-ז) כי שפתי

~ שמניך מזבים ~

כהן ישמרו דעת וגו', כי מלאך ה' צבאו'ת הוא ע"כ. ואף שגם מלאכים לא היו רשאים ליכנס, מכל מקום אדם שמתעלה להיות קדוש כמלאך אלקים עדיף, ורשאי ליכנס. והא דהמלאכים אינם רשאים ליכנס, הוא משום דענין כבוד ה' מלא את הבית (מלכים א ה-י), אבל משה שהיה כהן גדול היה רשאי ליכנס בתוך כבוד ה'. על כן אמר לו ה' למשה, אחוז בכסא כבודי, אתה יכול לאחוז בכבודי, אבל המלאכים אי אפשר להם ליכנס, שנאמר מאחז פני כסא פרשו עליו ענני, כאשר בענין אראה על הכפורת אתה יכול ליכנס, אם כן מעלתך גדול יותר מהמלאכים, ולכן אתה רשאי ליכנס להיכל מרום, גם במקום שאין למלאך רשות להכנס. ומאזיה מעם הצדיקים גדולים יותר מהמלאכים, על זה אמר להם משה, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, אתם נבראתם בקדושה בחומר רוחני, ואין מעכב בעדכם מלעבוד את ה', וכולם פותחים את פיהם בקדושה ובמהרה, לא כן קרוצי חומר ששוכן היצר הרע בקרבם, והקנאה בוער בלבבם, ואעפ"כ הם מכניעים יצרם לכבוד בוראם, הרי זה עבודה חשובה יותר מעבודת המלאכים.

ומדריגה זו מצינו ברבי שמעון בן יוחאי שהיה כוחו יותר גדול מהמלאכים, וכמו שאמרו בזוה"ק (ח"א השממות רנה) שפעם ראה רבי שמעון מלאך דאתי לאחרובי עלמא, ואמר ליה, אי לא תיזיל גזירנא עלך דלא תיעול לשמיא, ותהוי באתר עזא ועזאל וכו' ע"ש. הרי כי נשמת רבי שמעון גדול במעלתו מהמלאך, שבכוחו להשליכו לארץ גזירה שלא יוכל לעלות עוד לשמים. ודקדק לומר לו שישליכו באתר עזא ועזאל, כי גם הם ביטלו מתחלה את האדם, ואמרו כבריאתו מה אנוש כי תזכרנו, וחשבו שהמה גדולים מבני אדם, והראו להם מן השמים שהם גרועים מן הצדיקים, וכמו שנאמר (בראשית ו-ב) ויראו בני האלקים את בנות האדם וגו', וברש"י (יומא יז:): שמלאכים אלו היו עזא ועזאל, מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה ע"ש. ואיתא במסכת כלה (פרק ג) עזא ועזאל לא נבשלו אלא בעיניהם, מאי עוברייהו, אמרי מעיקרא קמיה רחמנא מה אנוש כי תזכרנו (תהלים ח-ה), ואמר להו קודשא בריך הוא השתא חזיתון דאמענתון יתר מנהון, אשלם בהון יצרא בישא ונחיתו וכו' ע"ש גם אני אראה לך כחי אי לא תיזיל מהכא. ולכן כאשר שאלו המלאכים מה לילוד אשה בינינו, שהוא יכול ליכנס במקום שאין אנו רשאים ליכנס, לקח אז משה אתו את נשמת רבי שמעון, עלית למרום שבית שב"י, ששבה את רבי שמעון עמו, כי רבי שמעון הראה לדעת כי כוחו יתירה על המלאכים, ובוה נכנסו לקבל את התורה. ולקחת מתנות 'באדם', בשביל שאנו חרסי אדמה, ואעפ"כ אנו מקיימים מצות ה', ובוה אנו גדולים יותר מהמלאכים.

והנה איתא בגמרא (שבת פח.) מאי דכתיב (שיר ב-ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו [וחלוק משאר

~ שמניך טובים ~

אילנות, שתנמת פירותיו קודם לעליו], אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, ע"כ. ואם כן כנסת ישראל במתן תורה, היו כשדה תפוחים, שכולם הקדימו נעשה לנשמע, ואז השתתף נשמת רבי שמעון בן יוחאי עם משה רבינו ללכת לקבל את התורה. וזהו שאנו אומרים, בר יוחאי ולשדה תפוחים, כאשר עמדו בני ישראל במתן תורה כשדה תפוחים, אז עלית עם משה רבינו ללקוט בו מרקחים, כי עלית למרום שבית שב".

ובזה נבאר מה שאמרו, נעשה אדם נאמר בעבורך, דהנה כבר דקדק ברש"י שם (בראשית א-10), למה נאמר נעשה לשון רבים, הלא הקב"ה עשאו בלי שום סיוע ע"ש. ונראה כי האדם נקרא בשם התואר אדם, מלשון אדמה לעליון, שיש בו נשמת אלקים, חלק אלקי ממעל, ועבודת האדם הוא להפך את החומר לצורה, לדמות עצמו במדותיו ליוצרו, וכמו שאמרו זה א-לי ואנוהו (שמות טו-2), הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום (שבת קל"ג:). ע"כ. ואם כן זהו עבודת האדם בעולם לעשות את עצמו לתואר 'אדם', הקב"ה נתן בו החומר, והוא עובד לדמות עצמו לעליון. ולכן אמר ה' נעשה אדם, אני עם האדם יחד נעשה את האדם, ולא אמר אעשה אדם, כי לא נולד אדם במהותו, אלא יש לו עוד לעשות עצמו לאדם.

והנה בסמיכת חכמים (בהקדמה קמ) כתב, דדבר זה אם אדם גדול ממלאכים או לא, תלוי בשני הפירושים שיש לתואר אדם, כי יש לפרשו מלשון אדמה שממנו נברא, וכמו שנאמר (בראשית ב-2) וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ואז מלאכי השרת גדולים יותר, שאין הם קרוצי חומר. ויש לפרשו מלשון אדמה לעליון, שיש בו חלק אלקי ממעל, ואז צדיקים גדולים יותר. ודבר זה תלוי במחלוקת התנאים אם קברי עכו"ם מטמאים באהל, דרבי שמעון בן גמליאל סבירא ליה דמטמאים (אהלות יח-ט), ורבי שמעון בן יוחאי אומר שאין מטמאין באהל, כי אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויין אדם (יבמות סא). והיינו דרבי שמעון בן גמליאל סבירא ליה, דאדם הוא מלשון אדמה, ואם כן גם עכו"ם קרויין אדם, ורבי שמעון בן יוחאי סבירא ליה דאדם פירושו אדמה לעליון, ועכו"ם שאין להם מעלה זו אין קרויין אדם. וזהו שאמר עלית למרום, נתעלית על המלאכים במה שעלית להיכל ששמו מרום, שאין רשות למלאכים להכנס שם, והוא מטעם כי שבית שב", שנתעברה כך נשמת רבי שמעון בן יוחאי, ולקחת מתנות באר"ם, בשביל דרשת רבי שמעון שאתם קרויין אדם ולא עכו"ם, כי אדם הוא מלשון אדמה לעליון, ואם כן ישראל עולים גם על המלאכים ודפח"ח.

ומעתה אם נפרש תואר אדם, שהוא בשביל שנברא מהאדמה, לא היה צריך לומר 'נעשה' אדם בלשון רבים, כי לקרצו מחומר עפר, עשה ה' בעצמו בלי סיוע. ועל כרחק

~ שמניך טובים ~

תואר אדם מלשון אדמה לעליון, וזה לא נעשה מאת ה' שיהא האדם דומה במעשיו לעליון, כי צדיק ורשע לא קאמר, וצריכין לזה עבודת האדם עצמו, ונעשה ביחד אדם. וזה עולה בקנה אחד עם דרשת רבי שמעון שרק אתם קרויין אדם ולא אומות העולם. ואם כן 'נעשה אדם', מה שאמרו ה' בלשון רבים, זה נאמר בעבורך, עבור שימת רבי שמעון, כי תואר אדם הוא אדמה לעליון.

(פרקי אבות בחוקתי תשס"ה)

נעשה אדם נאמר בעבורך. איתא בגמרא (חגיגה ה:): רב אידי, אבוה דרבי יעקב בר אידי, הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בבי רב, והוון קרו ליה רבנן, בר בי רב דחד יומא. חלש דעתיה, וקרי אנפשיה (איוב יב-ד) שחוק לרעהו והיה קורא לאלוה-ויענהו. אמר ליה רבי יוחנן, בממז מינד לא תעניש רבנן. נפיק רבי יוחנן לבי מדרשא, ודרש (ישעיה נח-ב) ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון, וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, אלא לומר לך, כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה.

וביאור הדברים, מה שיום אחד נחשב לשנה, נראה דמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ג-ב) כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות, מי שזכויותיו יתירות על עונותיו צדיק, ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע. ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות, אלא לפי גודלם. יש זכות שהוא כנגד כמה עונות, ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות, ואין שוקלין אלא בדעתו של א-ל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות ע"ש. וכמו כן בלימוד התורה, יתכן שילמד אדם זמן קצר, אבל חשיבותה עולה למעלה, כלימוד התורה של שאר בני אדם בזמן מרובה. ולכן רב אידי שעזב את ביתו חצי שנה על לימוד תורה מרבו יום אחד, ועלה לו תורה זו ביגיעה עצומה, להיות על הדרך יום יום במלמולי דגברא, בגשם ובשלג ובחום, בלי אכסניא הוגנת באכילה ושתייה ושינה, וכל זה עבור לזכות ללמוד תורה מרבו יום אחד, מעלת תורה כזה יום אחד, הוא עולה בחשיבותה דוגמת אחרים שלומדים שנה תמימה, כאשר יושבים בבתיהם מתוך עידון, כי אין שוקלין הזכויות לפי מנין השעות והימים, אלא לפי גודלם, במשקל א-ל דעות.

ולא רק שיש לו שכר בתורה כאילו למד שנה אחת, אלא גם תורתו מתברכת עבור זה, וזוכה להשיג ביום אחד מה שאחרים צריכין לזה שנה תמימה, ועל דרך שאמרו בירושלמי (ברכות ה-א) מתוך שחסידים הם תורתן מתברכת. ומצינו בדוד המלך כאשר ברח משאול, ויבא אל שמואל הרמתי (שמואל א יז-יח), איתא בילקוט (שם רמז קכט) רב הונא ברבי יוסי

**בַּר יוֹחָאי נֶאֱזַרְתָּ בַּגְבוּרָה, וּבַמְלָחֶמֶת אִשְׁ-דַּת הַשְּׂעֵרָה,
וַחֲרַב הוֹצֵאתָ מֵתַעֲרָה, שְׁלַפְתָּ נֶגֶד צוֹרְרֶיךָ.**
בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

אמר, אותה הלילה שברח דוד מלפני שאול, למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותניק לומד במאה שנה ע"כ. ורב אידי שיגע עצמו חצי שנה עבור לימוד תורה של יום אחד, זכה להשיג באותו יום מה שאחרים צריכין לזה שנה שלימה. ולכן שפיר דרש עליו, כל העוסק בתורה יום אחד בשנה כאלו עסק בה כל השנה. ומדה זו היה גם ברכי שמעון בן יוחאי, שהשיג שם בהמערה הארה נפלאה בתורה, וכליותיו היו נובעין חכמה, בשביל שהתורה עלה לו ברחק ויגיעה.

וּבַתּוֹסִ' (סוטה יא.) הביאו דברי התוספתא דמדה טובה מרובה ממדת פורעניות על אחת חמש מאות. והקשו ממאי דדרש רבי יוחנן שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאלו עוסק כל השנה כולה, וכן במדת פורעניות כתיב יום לשנה וגו', אלמא דכי הרדי נינהו ע"כ. ובמהרש"א (חגיגה שם) כתב ליישב, דודאי לאו כללא הוא בכל מקום, דהא במדה טובה גופיה יש חילוק, דלגבי אוהביו כתיב נוצר חסד לאלפים (שמות לד-ז), ולגבי שומר מצותיו דהיינו מיראה, כתיב (דברים ז-ט) לאלף דור (סוטה לא), אלא הכל לפי כוונת העושה בו לטובה, ומכל מקום אינו פחות ממדה רעה ע"כ. ואם כן יתכן שיעשה אדם מצוה או יעסוק בתורה יום אחד, ויהא נחשב לו כאילו עבד את ה' חמש מאות שנה, שמדה טובה מרובה מפורעניות חמש מאות פעמים.

וּנְרָאָה דזהו שאמר הכתוב, למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו', כימי השמים על הארץ (דברים יא-כא), דאיתא בגמרא (חגיגה יג) מה תשובה השיבתו בת קול לאותו רשע, בשעה שאמר (ישעיה יד-ד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון, יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע, כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה (תהלים ז-ז), והלא מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע וכו', ואתה אמרת אעלה על במתי עב וגו' ע"ש. ובתורת משה (פ' בהעלותך ג) כתב, דהיינו דכתיב (תהלים נו-יא) כי גדול עד שמים חסדך, כי מארץ לשמים חמש מאות שנה, ובשכר לעתיד לבא מגיע ליום אחד, חמש מאות שנה ע"ש. ושפיר אמר הכתוב, כאשר שמוע תשמעו אל מצות ה', לאהבה את ה' ולעבדו בכל לבבכם, אז ירבו ימיכם על האדמה, כל יום בעבודת ה' יהא נחשב לכם לימים רבים, ועד כמה ירבו, כימי השמים על הארץ, כמו הימים שיש משמים לארץ, שהוא מהלך חמש מאות שנה, כן ירבו ימיכם, שכל יום יהא נחשב כמספר הזה.

**בַּר יוֹחָאי לְמָקוֹם אֲבֵנֵי שֵׁשׁ, הִגַּעַתָּ וּפְנֵי אֲרִיָּה לֵישׁ, גַּם
גִּלַּת פּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ, תְּשׁוּרֵי וּמֵי יִשׁוּרְךָ.**
בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

וזהו גודל מדריגת הצדיקים, שהגם שהם שוכני ארץ, אעפ"כ ראשם מגיע השמימה, ונהירין להו שבילין דשמיא כשבילי דנהרדעא (ברכות נח:), כי בני אדם ששנותיהם רק שבועים ושמונים שנה איך יעלו השמימה שהוא מהלך של חמש מאות שנה, אבל מהלך חמש מאות שנה, שהוא מן הארץ עד לשמים, וביום השני הם מתעלים בעוד חמש מאות שנה, שהוא שיעור עובי הרקיע, ועומדים הם ברקיע הראשונה, וכן הולכים תמיד למעלה. ועכ"פ בשני ימים הם יכולים לעלות עד הרקיע. וזהו ואותי 'יום יום' ידרושון, כאשר הם דורשים את ה' שני ימים, הם עומדים אצלי ברקיע, ודעת דרכי יחפצון, הם יכולים לידע דרכי, ויודעים מה שנעשה בשבילי דשמיא, וכאשר שומעים מגזירה רעה, אז צדיק מבטלו.

וְאֲזַלִּי יש לומר זהו מה שאומרים על רבי שמעון, נעשה אדם נאמר בעבורך, דאיתא בגמרא (חגיגה יב.) אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע היה שנאמר (דברים ד-לב) למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים וגו' [על הארץ היה, ומגיע לשמים], וכיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעמו שנאמר (תהלים קל"ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה [שני פעמים יצרתני, תחלה גבוה ולבסוף שפל] ע"כ. ונראה כי חוץ ממה שהיה קומתו גבוה בגופו, גם בפנימיות מדריגתו היה גבוה עד לשמים, היינו שהיה מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ובשעה שחמא בעין הדעת נפגם מדריגה זו, ולא היה מגיע עוד עד לשמים. ורבי שמעון בן יוחאי זכה למדריגת אדם הראשון קודם החמא, עד שהיה רגיל בשמים כמו שהוא על הארץ. ולכן מה שאמר ה' בבריאת האדם, נעשה אדם, והיינו מן הארץ ועד לרקיע, זה נאמר בעבורך, שהוא זכה למדריגה זו שראשו הגיע עד לשמים.

(פרקי אבות אמור תשס"ו)

*

נִרְאָה עוד דהנה מבואר בדברי האר"ז ל' בשער הכוונות (ספירת העומר דרוש ג) כתב, שיש לכיין בכל יום בספירת העומר, סוד אד"ם, על ידי שאות א' מתחברת עם ד"ם לצירוף אד"ם, שהוא שם מ"ה ע"ש. ובודאי שמוכא גניז בגויה, ואין לנו עסק בנסתרות, מכל מקום יש לומר בזה נקודה בפשוטן של הדברים. דהנה מבואר בפוסקים שענין השמחה ביום ל"ג בעומר הוא על פי מאמרם ז"ל (יבמות סב:) י"ב אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא

בַּר יוֹחָאי בְּקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, קַו יְרוֹק מִחֲדָשׁ חֲדָשִׁים, שְׁבַע שְׁבֹתוֹת סוּד חֲמִשִּׁים, קִשְׂרֵת קִשְׂרֵי שִׁין קִשְׂרֵךְ. בר יוחאי:

~ שמוניך טובים ~

מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד, מפסח ועד עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה ע"ש. ומבואר במור (או"ח סימן תצג) דיש מסתפרים מל"ג בעומר ואילך, שאומרים שאז פסקו מלמות ע"כ.

ובשער הכוונות להארז"ל (פסח דרוש יב) כתב לבאר הטעם שפסקו למות בל"ג בעומר דייקא, כי ביום זה נמתק הדין מה' אותיות שם אלקי"ם, על ידי חילוף האותיות שלפניו שהוא שם אכדט"ם. דידוע כי שם אלקי"ם היא מדת הדין, וההמתקה היא בשם של האותיות שמלפניו אכדט"ם. כי לפני אות א' אין שום אות מוקדמת, ולפני אות ל' היא אות כ', לפני אות ה' היא אות ד', לפני י' היא אות ט', ולפני מ"ם סתומה הוא מ' פשוטה, הרי לך שם אכדט"ם האותיות שלפני אלקי"ם הממתיק את הדין. ואם כן עיקר ההמתקה הוא לג' אותיות לה"י האמצעיות משם אלקי"ם, שמתחלפות לאותיות שלפניהם כד"ט, כי אות הראשונה והאחרונה של אלקי"ם נשארה במקומה. והנה כד"ט בגמטריא ל"ג שממתיקין אותיות לה"י, וזהו ענין ל"ג בעומר, שנמתקו הדינים משם אלקים על ידי חילוף האותיות שעולה בגמטריא ל"ג, ולכן בל"ג בעומר דייקא נמתקו הדינים מתלמידי רבי עקיבא ופסקו למות עבדה"ק. (ועיין בזה בבאר מים חיים בפתיחה לסדר בראשית).

ואם כן עיקר הדינים שבשם אלקי"ם הם באותיות לה"י, בגמטריא מ"ה כמספר אד"ם, וההמתקה היא באותיות כד"ט בגמטריא ל"ג, ולכן בימי הספירה שהם ימי דין יש לבזבז שם מ"ה, לבזבז להמתיק אותיות אלז משם אלקי"ם, ובל"ג בעומר שנעשה ההמתקה, על כן הוא יום שמחה. וזאת היתה עבודת רבי שמעון בן יוחאי להמתיק הדינים מהכלל ישראל, ולכן ל"ג בעומר הוא יומא דהילולא דיליה. ועל זה אומרים נעשה אדם נאמר בעבורך, כי נעשה הוא לשון תיקון, והתיקון של מספר אד"ם, להמתיק אותיות אלז לרחמים משם אלקי"ם לשם אכדט"ם, זה נאמר בעבורך, שהוא בעבודתו זכה להמתיק הדינים מישראל.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ח)

בר יוחאי בקודש הקדשים וכו', שבע שבתות סוד חמשים, קשרת קשרי שי"ן קשריך. בספר ישמח לב (נדפס בסוף ספה"ק מאור עינים) כתב לבאר מאמרו, אסור לאדם למלאות שחוק פיו בעולם הזה, דלכאורה יש להבין יתר לשון שאמר 'בעולם

~ שמניך מזבים ~

הזה, הלא כל המצוות הם בעולם הזה, ועוד הרי אנו רואים כי כמה צדיקים ממלאים פיהם. אך הענין הוא דנדוע כי כל העולם הן שבעה ימי הבנין, והן ז' המדות שבאדם [שבו] מדות אלו משתמש האדם בכל מה שהוא עושה בעולם הזה], כי הוא עולם קמץ ויש בו גם כן סוד ז' ימים אלו, וצריך העובד את הבורא ברוך הוא להכניס את האל"ף שהוא אלופו של עולם בשבעה ימים שלו, שהן המדות המבועות בו מעת הוולדו להנהיגן ע"י האל"ף שממשיך בתוכו. וזה נקרא בחינת א"ז שהמשיך בחינת אל"ף לז' ימים, ואז אם הוא דבוק עם הז' ימים שלו באלופו של עולם הוא למעלה מן העולם הזה, מאחר שהוא דבוק עם כל מדותיו באלופו של עולם.

ואדם כזה עליו נאמר (דברים כה-) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, כי זה הוא [שם] ה' ממש שנקרא עליו, מאחר שמדבק את עצמו עם כל מדותיו לשמו יתברך כמו שכתבתי מזה במקום אחר. ולאדם כזה בודאי מותר למלאות פיו שחוק מאחר שהוא אינו בבחינת עולם הזה כאמור לעיל, ואדרבה ע"ז נתרחבו המוחין שלו ויוכל לדבק את עצמו יותר ויותר, כנדוע מזה כי העצבות הוא מדה גרוע מאד מאחר שהוא בחינת עבודה זרה. אבל לאדם שהוא בחינת עולם הזה שלא הגביה מדותיו אל האל"ף, אזי הוא בבחי' עולם הזה, כי כמו שהוא בעצמו [בעולם הזה] כך השחוק שלו [נשאר בעולם הזה], משא"כ הדבוק בבורא ב"ה שגם שחוק שלו אינו בגשמי, לכן אמר אסור לאדם למלאות פיו שחוק בעולם הזה, כשהוא בחי' עולם הזה, ומביא ראיה שנאמר 'אז', פירוש כשהוא בבחינת 'אז' ימלא שחוק פיני עבלה"ק.

ונראה דהוה שאמרו (ברכות ל:): רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא, חזייה דהוה קא בדח מזבא, אמר ליה וגילו ברעדה (תהלים ב-יא) כתיב. אמר ליה אנא תפלין מנחנא ע"כ. וברש"י והם עדות שממשלת קוני ושררתו עלי ע"כ. ולפי הנ"ל הכוונה שהשיב לו, 'אז' ימלא שחוק פיני. כאשר האדם דבוק באלופו של עולם, מותר למלא שחוק פיו. ובהנחת תפלין נתקיים בי אז וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ואני מקושר למעלה ואיני בעולם הזה, ושפיר שרי לשמות.

ויש לומר דהוה שאומרים, בר יוחאי בקודש הקדשים וכו', שבע שבתות סוד חמשים, קשרת קשרי שי"ן קשריך. והכוונה הוא כי רבי שמעון בן יוחאי בודאי היה בבחי' של וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, עד שלא היה בבחי' עולם הזה כנ"ל. ובר יוחאי בקודש הקדשים, המליך אלופו של עולם על כל אבריו, בבחי' א"ז, ואנא תפלין מנחנא, קשרת קשרי שי"ן קשריך, ועל ידי זה היה בקודש הקדשים. – ולכן ביומא דהילולא של

~ שמניך מזבים ~

רבי שמעון יש שמחה רבה ועצומה, אם כי הוא עצמו אמר אסור לאדם למלא שחוק פיו 'בעולם הזה', להורות על מעלתו הגדולה שהוא לא היה בעולם הזה, 'ואז' ימלא שחוק פיניו, מי שהוא במדרגה רבה זו של 'אז', מותר לו לשמוח, ולכן ביום המיוחד לו יש שמחה רבה ועצומה.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ב)

בר יוחאי בקודש הקדשים וכו' קשרת קשרי שייין קשריך. ובפשוטו קאי על האות שייין שחוקקה בתפילין הקשורה על הראש. ונראה לבאר עוד, דהנה בגמ' (תגינה יג): הקשו סתירת הכתובים, כתוב אחד אומר שש כנפים שש כנפים לאחד, בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף (ישעיה ו, ב), וכתוב אחד אומר וארבע כנפים לאחת להם (יחזקאל א, ו). ומשני לא קשיא, כאן בזמן שבית המקדש קיים [בימי ישעיה היה המקדש קיים במכוננו], כאן בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמעטו כנפי החיות [בימי יחזקאל כבר הגיע זמן שיחרב, ונתמעטה פמליא של מעלה]. ופרך הי מונייהו אימעוט. אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות שירה בהן, כתיב הכא ובשתים יעופף וקרא זה אל זה [אלמא הנך נינהו דאמרי בהו שירה שמקשקות בקול כנפיהם], וכתבי (משלי כג-ה) התעוף, עיניך בו ואיננו. ורבנן אמרי אותן שמכסות בהן רגליהן וכו' ע"ש.

ואיתא בתקוני זוהר (תיקון י"ג ד"ה תנינא בשיר) שהתיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, הם רשומים על שש כנפי השרפים, תיבה אחת על כל כנף, 'ברוך שם' על העליונות, 'כבוד מלכותו' על האמצעיות, 'לעולם ועד' על התחתונות, ועל פי זה כתב הגר"א (בליקוים בסוף שנות אליהו לזרעים) דכאשר נתמעטו בחורבן הבית הכנפים שאומרות בו שירה, בשתים יעופף, נתמעטו התיבות של 'כבוד מלכותו', ולפיכך אנו מתפללין במוסף של הרגלים, גלה 'כבוד מלכותך' עלינו, שכאשר יקרב פזורנו מבין הגויים ויבנה את בית מקדשנו, אז ישוכו הכנפים שנתמעטו, ויחזור 'כבוד מלכותו' למקומו ע"כ.

ובספר אוהב ישראל (פ' וישב) הביא זה בשם רבו בעל נועם אלימלך זי"ע. והוא כותב על זה, שלפי דעתו נתמעטו התיבות האחרונות 'לעולם ועד'. וביאר שם במעמו כי לעתיד יקרא שם ה' בשם 'קדוש לעולם ועד' ע"ש. ובפשוטן של דברים, שזהו לפי שימת הרבנו, שנתמעטו אותן שמכסות בהן רגליהם, והמה נגד 'לעולם ועד', וזה נחסר בזמן שאין בית המקדש קיים. ובדרשות לחם שלמה (דף קכט) כתב דזהו הכוונה שאומרים בקדושת שחרית של שבת, מתי תמלך בציון בקרוב בימינו 'לעולם ועד' תשכון, שאז יתעלה התיבות של לעולם ועד ע"ש. ובדברי תורה (ח"ב אות טו) כתב, דזהו הכוונה בזמר בני

**בַּר יוֹחָאי יוֹד חֶכְמָה קְדוּמָה, הַשְּׁקֶפֶת לְכַבוֹדָה פְּנִימָה, לְיֵב
נְתִיבוֹת רֵאשִׁית תְּרוּמָה, אֶת כְּרוֹב מְמִשַׁח זֵי אֹרֶךְ.**

בר יוחאי:

~ שמניך טובים ~

היכלא (בסעודת שבת), צבו לחדא וגו' בגו עירין 'וכל גרפיין', שמבקשין בעת רצון שיהיה להם כל הכנפים, שיחזירו מה שנתמעט בעת חורבן בית המקדש, שיהיו העירין עם כל הגרפיין ע"ש.

והנה איתא בוזהר הקדוש (בהקדמה) בספרא דא יפקון מן גלותא, שכשיתגלה ספר הזוהר יצאו מן הגלות ע"ש. ובדגל מחנה אפרים (פ' בשלה) כתב לפרש, ובני ישראל יוצאים ביד רמה (שמות יב-לא), ותרגומו ובני ישראל נפקין בריש גלי, ברי"ש ר"ת ר"בי ש'מעון ב'ר יוחאי, גלי, כשיתגלה ספרו הקדוש אז ברא יפקון מן גלותא ע"כ ובעת הגאולה יחזרו השני כנפים, שנתמעטו בחורבן הבית, ושני פעמים כנ"ף עולה מספר שי"ן, וזהו ממדריגתו של רבי שמעון בן יוחאי, שבזכות תורתו יתקשרו עוד קשרי השי"ן של הכנפים שנתמעטו.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ז)

בר יוחאי וכו', את כרוב ממשח זיו אורך. הנה אם כי הזמר הזה מיוסד על דרך הסוד, מכל מקום יש בזה גם כוונה על פי נגלות התורה במעשה מרכבה. ונראה דהנה בגמרא (חגיגה יג:) אמרו, כתוב אחד אומר (יחזקאל א-ז) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל לארבעתן וגו'. וכתוב (שם י-יד) וארבעה פנים לאחד, פני האחד פני הכרוב, ופני השני פני אדם, והשלישי פני אריה, והרביעי פני נשר, ואילו שור לא קא חשיב. אמר ריש לקיש, יחזקאל ביקש עליו רחמים והפכו לכרוב, אמר לפניו, רבונו של עולם קמיוגור יעשה סניגור [אנו צריכין שתבקש מרכבתך רחמים עלינו]. מאי כרוב, אמר רבי אבהו כרכיא [כפני תינוק], שכן בבבל קורין לינוקא רכיא. אמר ליה רב פפא לאבוי אלא מעתה דכתיב פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר, היינו פני כרוב היינו פני אדם, ומשני אפי רכרכי ואפי זומרי [האחד פני תינוק והאחד פני גדול] ע"כ.

ובמה שיש למעלה אפי רכרכי, צורת אדם, וגם אפי זומרי, צורת רכיא, יש לומר שהצורות שלמעלה הם לעורר זכות הצדיקים העובדים את ה' במסירת נפשם, צורת הארי מזכיר העובדי ה' שהם מתגברים כארי לעבודת הבורא (אבות ה, ט), וצורת הנשר, אותן

**בַּר יוֹחָאי אוֹר מִפְּלֵא רוּם מַעֲלָה, יִרְאֵת מִלְּהַבִּיט כִּי רַב לָהּ,
 תַּעֲלֹמָה וְאֵין קוֹרָא לָהּ, נִמְתָּ עַיִן לֹא תִשׁוּרֶךְ. בַּר יוֹחָאי:
 בַּר יוֹחָאי אֲשֶׁרֵי יוֹלְדֶתְךָ, אֲשֶׁרֵי הָעַם הֵם לְוֹמְדֶךָ, וְאֲשֶׁרֵי
 הָעוֹמְדִים עַל סוּדְךָ, לְבוֹשֵׁי חֶשֶׁן תַּמְיֶיךָ וְאוּרֶיךָ:**

בַּר יוֹחָאי נִמְשַׁחַת אֲשֶׁרֵיךָ שְׁמֵן שִׁשׁוֹן מַחְבְּרֶיךָ:

~ שמניך טובים ~

שהם קל כנשר לעשות רצון קונם. וישנם בצדיקים שתי סוגים, האחד שהוא אדם גופני,
 שיש בו קשר עוד לעניני הגוף, בתאוות הנפש הבהמית, אלא שמתגבר על יצרו שלא
 להוציאם מכח אל הפועל, ועל זה רומז צורת אדם, שהוא אותיות א'דם, שהדם מורה על
 הבשר הגופני של בשר ודם, כי הדם היא הנפש הבהמית, אבל הוא מצורף עם אות אל"ף
 המורה על אלופו של עולם. אבל יש סוג צדיק שהוא כרוב, צורת רביא, שהרג את יצרו,
 ואינו שואף ומתאוה לתאוות גשמיות בכלל, ולכו חלל בקרבו, דוגמת רביא שלא מעם
 מעם חמא. ורבי שמעון בן יוחאי שזכה למדרגה נפלאה הזו, את 'כרוב' ממשח זיו אורך,
 כרביא וכבן שנה שאין בו חמא.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ז)

וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲיוֹ, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי:

וְאִמְרַתֶּם כֹּה לַחֲיוֹ, רַבִּי שְׁמַעוֹן צְדִיקָאֵי:

אִישׁ אֱלֹקִים קָדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁרֵי עֵין רָאֲתָהּוּ, לֵב חָכֵם וְשִׁפְלִי

פִּיהוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיּוֹן, קָדוֹשׁ הוּא מִהַרְיֹון, מְאֹר גָּלִיל

הַעֲלִיּוֹן, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

גְּבוּר וְאִישׁ מְלַחֲמָה, בְּדַת תּוֹרַת תְּמִימָה, מְלֵא מִדַּע וְחִכְמָה,

אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

דְּרֵשׁ כָּל תַּעֲלֹמוֹת, בְּעֵז וְתַעֲצוּמוֹת, עָלָה מֵעֲלֹת רְמוֹת,

אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

הַחֲבֵא בְתוֹךְ מַעְרָה, מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, שֶׁם לָמַד סִתְרֵי תּוֹרָה,

אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

וְשֵׁם נִבְרָא מֵעֵין לֹו, וְחָרַב לְמֵאֲכָלוֹ, מַה טוֹב חֲלָקוֹ וְחִבְלוֹ,

אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי.

~ שמניך טובים ~

וְשֵׁם נִבְרָא מֵעֵין לֹו. אמרו בגמרא (מעילה זי.) פעם אחת גזרה מלכות גזירה על ישראל, שלא ישמרו שבת, ושלא ימולו בניהם, ושיבעלו נדות וכו'. אמרו מי ילך ויבטל את הגזירה, ילך רבי שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בנסים [שנעשו לו נסים (שבת לג:)] בעובדא דמערה] וכו'. יצא לקראתו בן תמליון [שר], אמר רצונכם אבא עמכם. בכה רבי שמעון ואמר, מה שפחה של בית אבא [הגר שפחת שרה] נודמן לה מלאך שלשה פעמים [דכתיב בה שלש פעמים ויאמר לה מלאך ה' (בראשית זי-ט)], שנודמנו לה ג' מלאכים זה אחר זה], אני לא פעם אחת, יבא הנס מכל מקום [ובא עמנו]. קדים הוא עאל בברתיה דקיסר [נכנס בן תמליון לתוך גופה של בת הקיסר], כי מטא התם אמר, בן תמליון צא בן תמליון צא, כיון דקרו ליה נפיק אזל. אמר להן שאילו כל מה דאית לבון למישאל, ועיילינהו לגניוא לשקול כל דבעו, אשכחו לההוא איגרתא [דכתיבי בהו הלין גזירות דאמרן לעיל], שקלוח קרעוה ע"כ.

ויש להבין, איך באמת עלה כזאת לרבי שמעון, שתהא השפחה הגר חשובה יותר ממנו, ולהצלת ישמעאל נשלח מלאך שלשה פעמים, ולמובנת של ישראל באה הישועה על ידי

~ שמוניך מוזבים ~

שד. ומה גם שכחו של רבי שמעון היה עצום שבדיבור לכד היה מבטל גזירות שונות (עין בוה"ק, זו"ח ח"ב רות מד.) וכאן לא היה יכול ליתן עצה בנפשו לבטל הגזירה, כי אם על ידי בן תמליון. וכבר נתקשה בזה במהרש"א שם, איך יתכן שנתחזק העיקר על ידי השד ע"ש.

אל"א הכוונה הוא, כי ישועת ה' על ידי הצדיקים, המה נצחיים, ומתעוררים בקל בכל עת צרה להוושע כדמות הישועה הקודמת. וכמו שכתב בקול יעקב (פ' לך) לפרש הכתוב, ושאתם מים בששון ממעיני הישועה (ישעיה יב-ג), כי מעשה הש"ת ונפלאותיו הנעשים בזמן מן הזמנים, פועלים ישועות בקרב הארץ לעדי עד ולנצח נצחים. וזהו שתיאר ישועתו בתואר 'מעייני הישועה', על היותם בחי' מעיינות הנובעים ישועה לדורות עולם. וזהו שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים (יבמות סד.), כי הוא יתברך קורא הדורות מראש, ויודע עתידות למו, כי יהיה הצורך אל תפלות האבות הקודמים ע"כ. והנה כל גם שמתעורר לאחר זמן, אי אפשר להיות אל"א דוגמת הנם שהיה בתחלתו. ואם בתחלתו נעשה הנם על ידי כח קדושת הצדיק, שהמשך מלאכי מעלה לבצע הנם, אז לא יוכל להתעורר הישועה לעתיד, רק כאשר יהיו ישראל במצב שיהיו ראויים להמריח עבורם מלאך מן השמים, לא כן אם הנם מתחלה בא על ידי הדיוט, לנם כזה ראויים ישראל תמיד בכל עת ובכל זמן.

וכאשר ראה רבי שמעון שהנם יבוא על ידי שד, הרגיש בזה גודל ירידת הדורות, שיצמרכו תמיד להתעוררות ישועה על גזירות השמד של המלכות, ויהיו ישראל בשפל המצב שלא יהיו ראויים להתגלות החסדים על ידי מלאכים, ומזמינים כעת הדיוט לבצע הנם, כדי שהדורות האחרונים יוכלו לעורר ישועה זו תמיד. ולכן ככה על זה רבי שמעון, ואמר שפחה של בית אבא נודמן לה מלאך ג' פעמים, אני לא פעם אחת, בודאי שבכחי להביא הישועה על ידי מלאך, אלא 'בא הנם מכל מקום', סיבת הדבר שנודמן לי בן תמליון, כדי שיוכל הנם לבוא לעתיד מכל מקום, שבכל מקום ומצב זמן שיהיו ישראל צריכים לנם, יתעורר הנם ההוא, ולכן לא בא על ידי מלאך, ובכה על מצבן של ישראל שיהיה זמן שלא יהיו ראויים לנמים רק על ידי הדיוטות.

ומפעם זה גופיה נודמנה להגר שלשה מלאכים, כי היא היתה צדיקת, וכדכתיב ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קמורה (בראשית כה-א), וברש"י זו הגר, ונקראת קמורה, על שם שנאים מעשיה בקמורת (כ"ר סא-ד) ע"ש. והמשיכה ישועה לישמעאל, רק כשהיו במצבה, שיהיו ראויים להתגלות מלאכי מעלה, וכיון שאין ישמעאל במדה זו, לא יכולים לעורר תשועתה של הגר לבניהם אחריהם, לא כן לבני ישראל נתגלה הנם לרבי שמעון על ידי בן תמליון, כדי שיוכלו גם הדיוטים בדורות האחרונות להמשיך אותה גם לנצח נצחים.

~ שמניך מזבים ~

זהו שאומרים ושם נברא מעין לו, שהישועה של רבי שמעון שהיה מלומד בנסים, הם בבחי' מעין, ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, להיות כמעין הנובע ישועה לדורות עולם.
(סעודת ל"ג בעומר תש"ע)

ושם נברא מעין לו, וחרוב למאכלו, מה טוב חלקו וחבלו, אדונינו בר יוחאי.
מצינו בגמ' (סוכה מה:): אמר רבי שמעון, יכול אני לפמור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי ועד עכשיו, ואלמלי אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו וכו'. וברש"י בזכותי אני סובל כל מעשיהם ועונותיהם ופומרן מן הדין ע"כ. וכתב במהרש"א שסובל עונותיהם, ביסורין וצער שהיה לו ולבנו במערה ע"כ. והיינו שהיו היסורין כה גדולים, שדי בהם לכפר כל עונות בית ישראל.

נתאר לעצמנו כמה עינוי הנפש יש באכילת חרובין גרידא רק לשבוע אחד, ומכל שכן ל"ג שנה שלמות. והצער לישב מכוסה בחול, קיץ וחורף כל היום כולו. וכל זה קיבלו על עצמם באהבה ושמחה, שהרי זכו שם לאור תורה מופלא, ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה (שבת ל:). ונתקיים בהם, כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים כמשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, אם אתה עושה כן אשריך ומוב לך (אבות ו, ד). וזהו שאמרו, ושם נברא מעין לו, וחרוב למאכלו, מה טוב חלקו וחבלו, אדונינו בר יוחאי. והכוונה ששם נברא מעין לו, ברבי שמעון בן יוחאי עצמו, שהוא נעשה בתורתו כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק (אבות ו, א), וכל זה בא לו על ידי שהיה 'חרוב למאכלו', שלא אכל רק חרובין, והיה חרב ושמש מכל שאר מיני אוכל, ומה טוב חלקו וחבלו, שזכה למה שזכה.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ט)

וחרוב למאכלו. איתא בגמרא (שבת לג:): דרבי שמעון בן יוחאי הוצרך להחבא מן המלכות, ונכנס למערה, ואתרחיש להו ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא. ובמהרש"א דהוי גם בתוך גם, דאינו מוען פירות עד ע' שנה מנטיעתו, וכאן מען פירות מיד. ובספר מגדים חדשים העיר למה נברא להם אילן חרוב דוקא, הרי חרובין הם מאכל בהמה ואינו מאכל טוב לאדם, כמבואר בירושלמי (מעשרות ג-א), וכן אמרו (שבת קנד.) אין מרסקין את החרובין לפני הבהמה וכו'. ולכן הפליגו בשבחו של רבי חנינא (ברכות יז) וחנינא בני די לו בקב חרובין ע"ש. ולמה לא נברא לו פירות מתוקין לאכילתו.

ויש לומר דאיתא בגמרא (בכורות ח.) חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פריו שבעים שנה, וימי עיבורו [משעת הפרח עד שעת גמר פרי] שלש שנים ע"כ. והוא פליאה

זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה, דִּין רִיכָא וּבֵר רִיכָא, זָכָה רַבִּים וְזָכָה,
אֲדוֹנָנוּ בַּר יוֹחָאי.

וְאִמְרָתָם:
חֲדָשׁ פְּמָה הֶלְכֹת, הֵם בַּמִּשְׁנָה עֲרוּכֹת, זֶה הַמְרָגִיז
וְאִמְרָתָם:
מִמְלָכֹת, אֲדוֹנָנוּ בַּר יוֹחָאי.

~ שמוניך טובים ~

למה עשה ה' ככה שאינו מוציא פרוי רק רבות בשנים אחר נמיעתו. ומצינו בגמרא (תענית כג.) בחוני המעגל, דהוה קאויל באורחא חויה לההוא גברא דקא נמיע חרובא, אמר ליה כדי חרובא עד שבעים שנין לא מעין, פשיטא לך דחייית שבעים שנין ואכלת מיניה. אמר ליה אנא עלמא בחרובא אשכחתי, כי היכי דשתלו לי אבהתי, אנא נמי אשתול לבנאי ע"כ. הרי לנו כי האדם העמל לנמיע חרוב, בדרך כלל אינו רואה ממנו פירות בחייו לעצמו, אלא נומע הוא בשביל טובת הנאה הבא לאחר תשלום ימי חייו. ובניו אחריו וגם אחרים נהנים ממה שפעל ועשה.

זכתב במהרש"א שם, דכן הוא האדם, דכמו שהחרוב הזה נומעין אותו לעשות פירות לאחר שבעים שנה, כן האדם נברא בעולם הזה שיהיה מורח במעשיו עד שבעים שנה, ואכילת פירות ושכרו הוא לאחר שבעים שנה בעולם הבא, וכמו שדרשו (עירובין כב.) אשר אנכי מצוך היום לעשותם (דברים ז-יא), היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ע"ש. ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין מ:). וזהו שאמר האי עלמא בחרובא אשכחתיה וכו', שהעולם הזה דמיון החרוב. וגם אם השותל לפעמים לא זוכה לאכול ממנו להיות חי אחר שבעים שנין, מכל מקום בנו זוכה לאכול ממנו. כן הוא במעשה הצדיק בעולם הזה, גם אם הוא עובר עולם לו, מכל מקום בנו אוכל פירותיו במותו כמו שנאמר (שמות כ-ו) ועושה חסד לאלפים ע"ש.

והנה רבי שמעון בן יוחאי כאשר הוצרך ליכנס למערה, לחיות חיי צער י"ג שנה, להחיות עצמו בפירות ומים, והוו יתבי עד צואריהו בחלא, עד שנתמלא בשרו בקעים וסדקים מחמת החול. רצה ה' ליתן לו חיזוק שידע כי לפום צערא אגרא, וסוף הכבוד לבא, ואיזהו חכם הרואה את הנולד, שכר הטוב הצפון לעתיד. ולפעמים גם בעולם הזה, כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר (אבות ד-ט). ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. ולכן נברא מעין לו וחרוב למאכלו, ללמוד מהחרוב שברא ה' בעולמו, אשר כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, וחרובין נבראו ללמד לבני אדם דעה והשכל, כי גם כאשר עמל ונמסע, ואינו רואה פירות ממנה שנים רבות, מכל מקום בסופו יביא לו פירות רבות. ואחר שיעברו ימי שנותינו בהם שבעים שנה, נוצר תאנה יאכל פרוי.

~ שמניך מזבים ~

ומה גם שדרכי הצדיקים הוא, שאינם צריכים כלום לעצמם, רק מזכים מעשיהם להכלל ישראל, שישפיע להם ה' כל טוב. וכמו שהנומץ חרוב אין כוונתו לעצמו, אלא שותלו לאחרים שיהנו ממנו, כן הצדיקים מוותרים שכרם לבאי עולם. וכמו שאמרו (שם) כל העולם ניזונים בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין, והיינו כמו שפירש בתולדות יעקב יוסף (פ' ויקרא) בשביל חנינא בני, על ידי השביל והצנור שפתח חנינא בני, כי הצדיק הדור פותח צנורות ושבילין אשר על ידם נמשך שפע המזונות לעולם. וכמו שהצנור אשר על ידו עובר כל השפע, אינו נהנה מזה כלום, כמו כן חנינא בני מסתפק במועט ודי לו בקב חרובין ע"ש. ועל כן דקדקו שדי לו בחרובין, כי ענינו של הצדיק הוא כמו החרוב, שנומץין אותו לא בשביל עצמו רק בשביל הנאת אחרים.

(פרקי אבות בהר תשס"ג)

*

נראה לבאר הענין שאתרחיש ליה ניסא, ואברי להו חרובא דייקא, ולכאורה למה לא נברא פרי חשובה יותר, כגון משבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל. אך בתולדות יעקב יוסף (פ' נח) הביא ממין הבעל שם טוב זי"ע, שכל גזר דין שיורד מן השמים הוא על ידי אותיות, וכשנגזר ח"ו גזירה רעה על האדם, יכול הצדיק על ידי תפלתו להפוך את הצירוף של הגזירה מצירוף רע לטוב, וכמו שפירשו צהר תעשה לתיבה (בראשית ו-ז), שיהפך תיבת צר"ה לצה"ר. וכמו כן מנג"ע יהפוך לענג"ג, ועל זה נאמר, וראה הכהן וגו', והנה לא הפך הנגע את עינו (ויקרא יג-נה), שלא נתהפך העי"ן של הנגע מסוף התיבה להיות בראש תיבת ענג"ג. ובספר אמרי נועם (ריש פרשת בראשית) כתב בשם הרה"ק מקאזנימץ זי"ע לפרש הכתוב (תהלים לג-יה) הנה עין ה' אל יראויו למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, דהכוונה הוא שכאשר נגזר ח"ו גזירת מו"ת, הצדיק ממשך לתוכה אות ע', ונעשה מזה צירוף מעו"ת, ועוד זוכה להתפרנס בשפע. וזהו הנה עי"ן ה' אל יראויו, הקב"ה נותן ליראויו הכח להמשיך את עי"ן, להציל ממות נפשם, שנעשה ממו"ת מעו"ת, ועוד גם זאת 'להחיותם ברעב', שנמשך להם שפע של פרנסה ודפח"ת. וכיון שנגזר על רבי שמעון חר"ב, נמתק הדין להתהפך לאותיות חר"ב, ומ'חרב' על נפשו נמשך מאכל 'חרוב' על חיותו, ובוה נסתלק הדין ממנו.

ודבר זה מתאים למאמרו של רבי שמעון בן יוחאי, דאיתא במדרש רבה (ויקרא לה-ו) תני בשם רבי אלעזר הסיוף והספר ניתנו מכורכין מן השמים, אמר להם הקב"ה אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי אתם ניצולים מן הסיוף, ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם ע"כ.

**מְהֵר אֶת עֵיר מְבַרְיָה, עֲשֵׂה אוֹתָהּ נִקְיָה, הוֹדוּ לוֹ מִשְׁמִיא,
 אֲדוֹנֵינוּ בַּר יוֹחָאי.
 יִדַּע כָּל הַנְּסַתְרוֹת, דְּבַרְיוֹ עוֹשִׂים פְּרוֹת, בְּפֶלַח כְּפֹה גְזֵרוֹת,
 אֲדוֹנֵינוּ בַּר יוֹחָאי.
 ואמרתם:
 ואמרתם:**

~ שמניך טובים ~

וזהו רימוז ה' במתן תורה, ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יז-יז), אם תקבלו את התורה מומב, ואם לאו שם תהא קבורתכם (שבת פח.). וזהו שאמרו (אבות ו-ז) גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא ע"ש. והיינו שחברה של תורה מקושרת עם החרב הגשמי, והמקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו הסייף. - אמנם רבי שמעון בן יוחאי דורש התם, הכבר והמקל ניתנו מכורכין מן השמים, אמר להם אם שמרתם את התורה הרי כבר לאכול, ואם לאו, הרי מקל ללקות בו. היכן הוא משמעו של דבר, דכתיב (ישעיה א-יט) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו ומריתם 'חרב' תאכלו, 'חרובין' תאכלו ע"כ. הרי שהגם דהקרא מכואר להדיא 'חרב' תאכלו, המתיק רבי שמעון בן יוחאי את הדין, ועשה מחרב חרובין.

(פרקי אבות אמור תשס"ז)

יִדַּע כָּל הַנְּסַתְרוֹת, דְּבַרְיוֹ עוֹשִׂים פִּירוֹת וְכוּ', אֲדוֹנֵינוּ בַּר יוֹחָאי. ונראה כי הנה איתא בגמרא (שבת לג:) שכאשר הוחבא בתוך המערה, אתרחיש להו ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא ע"כ. וכתב במהרש"א דזה היה נס בתוך נס, דחרוב אינו מוען פירות עד שבעים שנה מנמיתעו (בכורות ה.), וכאן מען פירות מיד ע"כ. ויש להבין הלא קוב"ה לא עבד ניסא למגנא, ולמה נברא לו חרוב דייקא למאכלו, ולא שאר מיני פירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל, ולא יצטרכו לנס בתוך נס.

וי"ל דהנה איתא בגמרא (חגיגה ה:) רב אידי, אבוה דרבי יעקב בר אידי, הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בבי רב, והוה קרו ליה רבנן, בר כי רב דחד יומא. חלש דעתיה, וקרי אנפשיה (איוב יב-ד) שחוק לרעהו אהיה קורא לאלוה ויענהו. אמר ליה רבי יוחנן, במטו מינד לא תעניש רבנן. נפיק רבי יוחנן לבי מדרשא, ודרש (ישעיה נח-ב) ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון, וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, אלא לומר לך, כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה. וכן במדת פורעניות דכתיב (במדבר יד-לד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה, וכי ארבעים שנה חטאו, והלא לא חטאו אלא

~ שמניך טובים ~

ארבעים יום, אלא לומר לך, כל העובר עבירה אחת אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה ע"כ.

וביאור הדברים, מה שיום אחד נחשב לשנה, נראה דמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ג-ב) כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות, מי שזכויותיו יתירות על עונותיו צדיק, ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע. ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות, אלא לפי גודלם. יש זכות שהוא כנגד כמה עונות, ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות, ואין שוקלין אלא בדעתו של א-ל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות ע"ש. וכמו כן בלימוד התורה, יתכן שילמד אדם זמן קצר, אבל חשיבותה עולה למעלה, בלימוד התורה של שאר בני אדם בזמן מרובה. ולכן רב אידי שעזב את ביתו חצי שנה על לימוד תורה מרבו יום אחד, ועלה לו תורה זו ביגיעה עצומה, להיות על הדרך יום יום במלמולי דגברא, בגשם ובשלג ובחום, בלי אכסניא הוגנת באכילה ושתייה ושינה, וכל זה עבור לזכות ללימוד תורה מרבו יום אחד, מעלת תורה כזה יום אחד, הוא עולה בחשיבותה דוגמת אחרים שלומדים שנה תמימה, כאשר יושבים בבתיהם מתוך עידון, כי אין שוקלין הזכויות לפי מנין השעות והימים, אלא לפי גודלם, במשקל א-ל דעות. ומדה זו היה גם ברבי שמעון בן יוחאי, שהשיג שם בהמערה הארה נפלאה בתורה, וכליותיו היו נובעין חכמה, בשביל שהתורה עלה לו בדחק ויגיעה.

ובתוס' (סוטה יא.) הביאו דברי התוספתא דמדה טובה מרובה ממדת פורעניות על אחת חמש מאות. והקשו ממאי דדרש רבי יוחנן שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאלו עוסק כל השנה כולה, וכן במדת פורעניות כתיב יום לשנה וגו', אלמא דכי הדדי גינהו ע"כ. ובמהרש"א (חגיגה שם) כתב ליישב, דודאי לאו כללא הוא בכל מקום, דהא במדה טובה גופיה יש חילוק, דלגבי אוהביו כתיב נוצר חסד לאלפים (שמות לד-ז), ולגבי שומר מצותיו דהיינו מיראה, כתיב (דברים ז-ט) לאלף דור (סוטה לא.), אלא הכל לפי כוונת העושה בו לטובה, ומכל מקום אינו פחות ממדה רעה ע"כ. ואם כן יתכן שיעשה אדם מצוה או יעסוק בתורה יום אחד, ויהא נחשב לו כאילו עבד את ה' חמש מאות שנה, שמדה טובה מרובה מפורעניות חמש מאות פעמים.

ויש לומר כי מבע העולם הוא מדה כנגד מדה לפי הנהגת האדם, ואדם כזה אשר יום אחד שלו הוא כשנים רבות, פועל גם בהטבע שיום אחד יהא כלול בתוכו שנים רבות. ולכן גם החרוב שצריכין להמתין שבועים שנה עד שמוען פירותיו, מכל מקום לרבי שמעון, שעות אחדות ביום היו כשבועים שנה, כי תורה כזה שלמד במערה מתוך הדחק יחשב יום

**כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חִיהַ, אֹת הַקֶּשֶׁת לֹא נִהְיָה, כִּי הוּא אֹת
עוֹלָם הֵיחָא, אֲדוֹנָנוּ בַר יוֹחָאי.**

~ שמניך טובים ~

לשנים רבות, וזה הראה לו ה' במה שנברא חרוב למאכלו. ובוה חזק אותו, שגם הברכה בתורתו היא כך, שישגיג בלילה אחד מה שתלמיד ותיק אינו לומד רק למאה שנה. וזהו שנרמז במעלתו 'דבריו עושים פירות', שכח תורתו מתוך הדחק, השפיעו גם במבע שימעון החרוב פירותיו, מה שאחרים צריכין להמתין עבורו שבעים שנה.

(פרקי אבות אמור תשס"ו)

כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חִיהַ, אֹת הַקֶּשֶׁת לֹא נִהְיָה. יבואר אמרם ז"ל (בראשית רבה לה, ב) כל ימיו של רבי שמעון בר יוחאי לא נראתה הקשת, דהנה יעקב אבינו אמר ליוסף, ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מה-כב). ופירש רש"י היא חכמתו ותפלתו. ובשפתי חכמים פירש, כי חרבי היינו חכמת התורה, ובקשתי הוא לשון בקשה ותפלה ע"כ. ומזו משמיה של הרה"ק מקאצק זי"ע שאמר במעמו, כי כמו שבקשת, כל מה שאדם מושך אליו יותר את החבל, הרי החץ מרחיק יותר לעוף, כך גם בתפלה, כל מה שאדם מתרכז יותר בכונת הלב, מרחיקה התפלה יותר לעלות ולבקוע שחקים ע"כ.

והנה אמרו חז"ל (שבת יא.) חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנתן וכו' ע"ש. והוא ממעם שגודל קדושת תורתו הגינה עליו ועל כל העולם כולו להעביר כל גזירה רעה, ולא היה צריך לתפלה. ובייטב פנים (לשבת תשובה אות לה) כתב בן בשם הרה"ק רבי אייזיק מזידיטשוב זי"ע, שעל ידי יחודים וצרופי שמות שבתורה, הם פועלי ישועות בקרב הארץ, ואינם צריכין לתפלה ע"ש. וכיון שרבי שמעון היה פמור מתפלה, מחמת עוצם עסקו בתורה, אם כן לא נראה הקש"ת בימיו, שלא היה צריך לתפלה, ולא השתמש בקשת אלא בחרב שהוא חכמת התורה. ועל כן מפארין אותו בר יוחאי נאזרת בגבורה, ובמלחמת אש דת השערה, 'וחרב' הוצאת מתערה, שלפת נגד צורריך, שתורתו הקדושה שלמד בבחינה נפלאה, הוא היה החרב נגד הצוררים.

(פרקי אבות בחוקתי תשס"ח)

כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חִיהַ, אֹת הַקֶּשֶׁת לֹא נִהְיָה, כִּי הוּא אֹת עוֹלָם הֵיחָא, אֲדוֹנָנוּ בַר יוֹחָאי. ויש להבין הכוונה באמרם כי הוא אות עולם היה. ולהבין גם כן המעלה שאות

~ שמניך מזבים ~

הקשת לא נראה בימיו. ומצינו אחר המבול שאמר ה', זאת אות הברית אשר אני נותן ביני לדורת עולם (בראשית ט-יב), וברש"י לדרת נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו לאות, לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה, ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (ב"ר לה-ב) ע"כ.

ויש לומר כי הכתוב אומר, והיה בענני ענן על הארץ (כשתעלה במחשבה לפני להביא חושך ואבדון לעולם, רש"י), ונראתה הקשת בענן (ט-יב). ויש להבין המעם שאות הברית הוא בקשת דייקא, ולא באות אחר. ונראה כי יעקב אמר ליוסף, ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (שם מח-כב). ובתרגום בצלוי ובבעותי. והענין שהמשיל התפלה לשני כלי מלחמה חרב וקשת, כתב לבאר בבינה לעתים (רוש סב), דאיתא בגמרא (בבא בתרא מז.) הוא שמן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, יורד [למטה] ומתעה [את הבריות לחטוא], עולה [למעלה] ומרגז [את חמת המלך בהשמנתו], נומל רשות [להרוג את החוטא] ונומל נשמה ע"ש. ואם כן היצר הרע לוחם עם האדם שני מלחמות, חדא למטה שמסיתו לחטוא, ושוב מלחמה למעלה כשעולה ומרגז כנגדו.

והנה החרב והקשת שני כלים אלו אין פעולתם שוה, שהחרב היא ללחום עם האויב פנים אל פנים מקרוב, ולא תועיל כלום בהיותו רחוק ממנו, והקשת היא להלחם מרחוק, יורה חצים ויגיעו עד האויב, בהיותו הרחק כמטחוי קשת. והנה יש לנו אויב פנימי עצום ורב, יצרנו הרע, הוא נלחם בנו בשני פנים, אם בהיותו קרוב לנו ואם בהתרחקו ממנו מאד, כי כאן בא אצלנו, ופנים בפנים מתעצם עלינו להפילנו במכמורות העונות בתוקף הסתתו, ועוד מעט הולך בדרך למרחוק למעלה למעלה עד מקום כסא כבודו יתברך לפני בית דינו הצדק, ומשם עורך מלחמה נגדנו, מקסרג ומלמד עלינו חובה ומעורר הדין להענישנו חלילה. האמנם כי להיות האדם נאור בגבורה להלחם עם הענק הגדול הזה, ולנצחו בשני הענינים גם יחד, פעם אחת בכלי זיין אחד לבדו, שיועיל להכניעו בין למטה בין למעלה ברוגע אחד עצמו, לא מצאנו דבר יותר נאות ונכון, שיהיה כחרב להכותו בהלחמו עמו בהיותו קרוב אלינו להחטיאנו, וגם יפלא כחץ כבדו בהיותו רחוק למעלה עומד ומקסרג עלינו, אלא התפלה. והוה שהמשיל יעקב אבינו את התפלה לחרב וקשת, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, כי מצד שיש בכח התפלה לבטל את היצר הרע בהיותו עומד מקרוב לפתותנו לדבר עבירה, הנה נמשלה לחרב שהורג את האויב מקרוב, ומצד שיש בכוחה לבטל את היצר שעולה למעלה בשמים לקסרג עלינו, הנה נמשלה לקשת שעל ידה אפשר להרוג את האויב מרחוק עכ"ד.

לְכֹל יִשְׂרָאֵל הָאֵיר, בְּסוּד תּוֹרַת הַבְּהִיר, כְּאֹר הַחֶמְה מְזַהֵיר, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחֵאֵי.

~ שמניך טובים ~

ולכן בזמן שבני אדם חוטאין, ולא השתמשו בהחרב לרדוף ולהרוג את האויב בשעה שירד להסית לעבירה, ונכשלו בחטא, הרי שוב עולה ומרגיז, ומעורר חרון אף ה' להביא פורענות בעולם, ורוצה ליטול רשות להעניש, על כן מראה ה' אז דמות קשת, שיש כעת מלחמה למעלה, מיימינים ומשמאילים, וצריכין להשתמש בהקשת, ללחום עמו מרחוק, ולהרבות בצלותא ובעותא להשקיט הדין, ועל כן בענני ענן על הארץ להביא חושך ואבדון לעולם, ונראתה הקשת בענן, להראות שיש לערוך מלחמה למעלה ולהפילם בקשת.

אבל יש דורות שלא הוצרכו לאות ההוא, וכמו ברבי שמעון בן יוחאי, שלא נתן מקום להיצר להתעותו, וערך עמו מלחמה בעת שירד להסית. וזהו שאנו משבחין אותו (בפיוט בר יוחאי) 'חרב הוצאת מתערה שלפת נגד צורריך', שהשתמש בהחרב בעת שהאויב הפנימי בא סמוך לו, ולכן אות הקשת לא היה בימיו, שבגדל צדקתו שכך תמיד חמת ה' על העולם, ולא הוצרכו לערוך מלחמה בקשת למרחוק, וכל ימיו אשר חיה, אות הקשת לא נהיה.

ומסיים כי הוא אות עולם היה, דמבואר בתיקוני זוהר (תיקון כב סו.) כי השומר קדושת הברית שורה עליו שם שד"י מלבר ושם הוי"ה מלגו, וכאשר מטמא עצמו ופוגם, אז מתחלף לשם ס"מ מלבר, ושורה עליו שם שפ"ן מלגו ע"ש. והנה האדם ברבות הימים לפעמים מחליף את השמות הקדושות על ידי חטאיו, אבל רבי שמעון 'אות עולם' היה, האותיות שעלו עליו בעת בואו לעולם, כאשר אלקים עשה את האדם ישר, אותיות אלו לא החליפו עצמם, ולכן בימיו אות הקשת לא נהיה.

(סעודה שלישית אמור תשס"ז)

*

יש לומר עוד רמז בזה, ובהקדם לבאר מה שאמר הכתוב בפטירת שאול המלך, ויקונן דוד את הקינה הזאת על שאול ועל יהונתן בנו, ויאמר ללמד בני יהודה קשת (שמואל ב א-ז). דהנה בספר לקוטי שושנים (להרה"ק מסאווראן ז"ע) כתב לפרש, האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרוי (שיר ה-יב), היינו שיש אלף מיני יהודים, שמונה מאות מהם יש כח ביד צדיקים ליחד, ושאר המאתים לא ניתנו להשגה אלא לנוטרים את פרוי, היינו

~ שמניך טובים ~

נוטרי ברית כאלה שאין עליהם שום פגם מנעוריהם ועד עכשיו. והנה ברוד המלך כתוב, על שמונה מאה חלל (שמואל ב כג-ח), שהיה זורק חץ ומפיל שמונה מאות חלל בפעם אחת, והיה מתאנח על המאתים דכתיב (דברים לב-ל) איכה ירדוף אחד אלף, יצתה בת קול ואמרה לו (מלכים א מז-ה) רק בדבר אוריה החתי ע"כ. והיינו שרוד היה מצטער להשיג גם המאתים יחודים, ויצאה בת קול ואמרה רק בדבר אוריה החתי, בגלל חטא זה לא היה לו אפשרות להשיג את מאתים היחודים האחרונים, כי מאתים אלו הם רק לנוטרים את פרו, שאין בהם פגם במדה זו ע"כ.

והנה שאול המלך לא היה בו שום פגם ונדנדד חטא, בן שנה שאול במלכו (שמואל א יג-א), כבן שנה שלא טעם מעם חטא (יזמא כב:), ושואל באחת ועלתה לו (שם), שלא היה לו כל ימי חייו רק חטא אחת אשר עבור זה מת. ואם כן בודאי שזכה לכיין ולייחד כל האלף יחודים. ולכן נאמר עליו (שם יח-יז) הכה שאול 'באלפיו', אשר דוד מלך ישראל לא זכה לזה אלא שמונה מאה חלל. ועל כן כאשר נסתלק שאול ויהונתן קונן עליהם דוד, ללמד את בני יהודה 'קשת', עולה בגמטריא שמונה מאות, שנסתלק צדיק שזכה לאלף, ולא נשאר ללמד את בני יהודה אלא 'קשת', השמונה מאות יחודים.

ובל'קנטי שושנים שם כתב לכאר העובדא בגמרא (גדרים ג:) ההוא גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמוריה אלפא מיני לפדא [שילמדנו לעשות אלף מיני מאכל], אגמוריה תמני מאה, אזמניה לדינא לקמיה דרבי [על מאתים מינים דלא לימדו]. אמר רבי, אבותינו אמרו נשינו טובה (איכה ג-י), אנו אפילו בעינינו לא ראינו ע"כ. והיינו כי אדם זה רצה להשיג כל האלף יחודים, ומכיון שלא השיג אלא שמונה מאות, בא אצל רבי, הנקרא רבינו הקדוש על שלא הניח ידו למטה מאבנמו (שבת קיח:), והיה מנוטרי ברית מנעוריו, ורצה שהוא ילמדוהו את שאר מאתים היחודים. אך רבי כיון דאתי מבית דוד (שבת נז), לא רצה לפגוע בכבוד אבותיו ולהחזיק טובה לעצמו, אמר אבותינו אמרו נשינו טובה, היינו אבותינו הצטערו על זה, על שמונה מאה חלל, אנו אפילו בעינינו לא ראינו, ומרוב ענותנותו אמר כך ודפח"ח. וזהו שקונן דוד על שאול, ללמד בני יהודה 'קשת' שלא יוכלו ללמד את בני ישראל רק שמונה מאות ולא כל האלף.

אמנם רבי שמעון בן יוחאי זכה להיות במדרגה של 'מאתים לנוטרים את פרו', שהשיג כל האלף יחודים, והוא גילה סודות התורה בעולם, ולכן כל ימיו אשר היה אות 'הקשת' לא היה, שידעו רק שמונה מאות ולא האלף, זה לא היה במחיצתו, כי הוא 'אות' עולם היה, שהיה שלם בקדושת אות הברית, ולכן אות 'קשת' לא היה ברודו, וכדאיתא בזה"ק (פ' אחרי נת).

**מְקוֹם בַּחַר בְּשִׁמְיָא, עִם הַנְּבִיא אַחִיה, זֶה מְבַנֵּי עָלֶיָה,
אֲדוֹנֵנוּ בַר יוֹחָאי.**

~ שמניך טובים ~

דלא יהא דרא כדרא דא (של רבי שמעון) עד דרא דייתי מלכא משיחא. ואמרו שם (פ' לך צב.) דאפילו ינוקי כדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עילאה ע"ש.

(סעודת ל"ג בעומר תשס"ה)

זה מבני עליה אדונינו בר יוחאי. אמרו בגמ' (סוכה מה:) אמר רבי חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי, ראיתי בני עלייה והן מועמין, אם אלף הם אני ובני מהם, אם מאה הם אני ובני מהם, אם שנים הם אני ובני הם. ופריך ומו זוטרי כולי האי וכו', והאמר אבוי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי פני שכינה כל יומא שנאמר (ישעיה ל') אשרי כל חוכי לו, ל"ו בגימטריא תלתין ושיתא. לא קשיא, הא דעיילי כבר הא דעיילי בלא בר ע"כ. וברש"י פירש דעיילי בלא בר, בלא רשות, הם מועמין ע"כ.

ויש לומר הא דקראם בשם 'בני עלייה', דהנה בשו"ת רב פעלים (יו"ד ח"א סימן נ"ה) נשאל, על מה שאמר רבי שמעון באדרא (ח"ג רפח:) אסהדנא עלי וכו', דהא מן יומאי לא בטילנא אלן תלת סעודתא דשבתא. והלא היה במערה י"ג שנה, ומאכלו חרובין בלבד, וסעודת שבת צריך פת, ואיך אומר לא בטילנא. והביא דברי הזהר (פ' אמור צה.) דאמר רבי אבא הכי הוה עביד רבי שמעון (בערב פסח שחל בשבת) בזמנא דאסתלק סעודתא דשבתא, מסדר פתוריה ואשתדל במעשה מרכבה, והוה אמר דא סעודתא דמלכא דייתי למיכל גבאי עכ"ל. ובודאי בזמן שהיה במערה היה לומד סודות עליונים בעת שלשה סעודות לצאת בהם ידי חובת סעודת שבת. וכן בזמן חיוב אכילת מצה ולולב וכיוצא היה לומד סודות שלהם, והיה מקיים אותם על ידי מחשבתו המובה וכו' ע"ש.

ולבאר הדברים ביתר ביאור, דהנה ידוע שהקב"ה שומר את התורה ומקיים מצותיהם, כמו שאמרו (ירושלמי ר"ה א-ג), וז"ל בנודג שבעולם, מלך בשר ודם גוזר גזירה, רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה. אבל הקב"ה אינו כן, אלא גוזר גזירה ומקיימה תחלה, מאי מעמא, ושמרו את משמרתני אני ה' (ויקרא כב), אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחלה ע"כ. ובודאי שאין הכוונה ששומר מצות התורה כמו שאנו מקיימים, שהרי אין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, ואין אצלו אכילה ושתיה וכו'. ואמרו חז"ל (ברכות ו.) מנין שהקב"ה מניח תפלין וכו', ותפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו, ומו כעמך ישראל גוי אחד (דברי הימים א וז-כא) ע"ש. ודבר פשוט הוא כי בעולם הזה אין יוצאין בתפלין כאלו,

~ שמניך מזבים ~

ואין עליהם שם תפלין כלל. אך הכוונה הוא, כי יש בתורה פשט רמז דרוש סוד, והמה מכוונים נגד הד' עולמות. והתורה לפי המובן של פשט נוהג בעולם העשיה, שצריכין כאן לקיים כל המצות בפשטו. ורמז התורה ענינו הוא בעולם היצירה, ודרוש הוא בעולם הבריאה, וסוד הוא נגד עולם האצילות. והקב"ה ששכינתו בגבהי מרומים, מקיים כל התורה כפי מה שהוא למעלה, ופשמות התורה לא ניתנה רק למטה כאן בעולם העשיה. ולכן תפלין בפשטו בעולם העשיה, הוא רק בד' פרשיות של קדש והיה כי יביאך וכו'. אבל בעולמות העליונות, אם כי יש גם שם מצות תפלין, מ"מ הרי הם באופן אחר מהעולם התחתון.

ובחידושי הרי"מ (פ' וישלח) כתב עוד, דגם האדם מורכב מד' חלקים, נפש רוח נשמה חיה, והתורה יש בה פשט רמז דרוש וסוד, ופשמות התורה הם נגד הגוף והנפש כמו שהוא, והוא העולם העשיה. ויש רוח שהוא הציור שבו, וענינו הוא רמז, והוא נגד עולם היצירה. ודרוש הוא נגד נשמה שהוא עולם הבריאה, שהוא לכבודי בראתי. וסוד נגד חיה, עולם האצילות. והן ד' יסודות, ושורשם משם הקדוש הוי"ה. וזהו הענין שאמרו (תענית ה:): אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת. אמר ליה וכי בכדי ספרו ספדייניא וחנמו חנמייא וקברו קברייא. אמר ליה מקרא אני דורש שנאמר (ירמיה ל) כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ע"כ. והכוונה שכפי הפשט שלו מת, אבל ענין דרוש וסוד שלו לא מת, וזהו דשני מקרא אני 'דורש', שרוחו וכוחו עדיין חי בכל איש ישראל וכו' ע"ש.

והנה שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר (שבת מו:). וכתב בשוח שרפי קודש (ח"ד דף קה) בשם הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זצ"ל, דרבי שמעון סובר שעיקר כל דבר הוא המחשבה. ולכן בספרו הזהר הולך בשיטתו, שמצוה בלי כוונה אינה נחשבת לכלום עכ"ד. וידועים המה דברי מרן הבעש"ט זי"ע שאמר, שבמקום שהמחשבה של אדם מגעת, שם הוא נמצא כולו. וכאשר מחשב בעולמות העליונים, אז הוא נמצא באותה העולם (עיי' בארוכה בספר בעש"ט עה"ת פ' נח אות ג'). ולכן התנא האלקי רבי שמעון, בבוא יום השבת, העלה עצמו במחשבתו לעולמות העליונות, ולא הסיה דעתו ממנה, והיה דבוק בעולם אחר לגמרי, ואז היה נחשב לו כאילו הוא שם, וקיים מצות ה' לפי הבחינה ההוא ברמז דרוש וסוד. כי חיוב קיום פשמות התורה הוא רק בעולם העשיה, ובשאר העולמות יכולין לקיים סעודות שבת גם כמעשה מרכבה.

ובדברי יחזקאל (ל"ג בעומר) כתב, ש'תולים ב'בית ה' (תהלים צב-ד) ר"ת שב"י, ש'מעון בן יוחאי ע"ש. ולפי דברינו יורמז, ש'תולים ב'בית ה', בחצרות אלקינו יפריחו, דגרמז

~ שמניך מזבים ~

בראשי התיבות ש'מעון בן יוחאי, כי זה היה מדתו להיות פורח למעלה בעולמות עליונים, בחצרות אלקינן, והיה כל כך דבוק במחשבתו למעלה, עד שלא היה נחשב כי הוא עדין בעולם הזה, רק היה עומד במקום מחשבתו למעלה. ולכן נרמז בסיומא דקרא, ב'חצרות אלקינן י'פריחו, הג' עולמות שלמעלה מעולם העשיה, והיינו עולמות של ב'ריאה י'צירה א'צילות, כי בעולמות אלו היה פורח.

וזהו שאמר, ראיתי בני עליה' והם מועטין, צדיקים כאלו שגם בהיותם שרויים בעולם הזה, מחשבתם משוטטת ודבוקה תמיד למעלה בעולמות העליונים, שמעלים עצמם לעולם שהוא מרום מהאי עלמא. וגם בהיותם כאן המה 'בני עליה', שעולים למעלה, צדיקים כאלו מועטים המה. ומסיים עלה, כי יש צדיקים הרבה דעיילי בבר, (מלשון הומש מלבר), שעיקר מדורם ומחשבתם המה בהאי עלמא, רק מזמן לזמן נכנסים מבחוץ לטייל בפרדס, וזה שכית. אבל דעיילי בלא בר, שהמה תמיד בני עליה, שמשוטטין למעלה בפרדס ואין יוצאין לחוץ, צדיקים כאלו מועטין המה, ואני ובני מהם.

(פרקי אבות בהר תשס"ג)

ויש לומר עוד בטעם שנקראו 'בני עליה', דידוע מאמרם ז"ל (תיקוני זהר י' כה). מצוה דלאו איהו בדחילו ורחימו לא פרכת לעילא, כי עיקר עליית המצות המה רק כאשר נעשים מתוך אהבת ה' ויראתו בלי שום פניה צדדית, ובלא זה, המצוה לא פרכת לעילא. ויסופר ממון הבעל שם טוב זי"ע, שנכנס פעם לבית מדרש שהיה מלא בלומדי תורה, ואמר הבית מדרש הזה הוא מלא תורה. ושוב הסביר, כי לגרעיותא הוא אומר כן, שאין לומדים תורה לשמה, והתורה לא פרכת לעילא, והוי הבית המדרש מלא תורה.

ונראה דגם זה נרמז במאמרו של רבי שמעון בן יוחאי שאמר, כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן שנאמר (שמות כו-מז) עצי שטים עומדים ע"כ. והיינו כי גידול כל דבר הוא מלמטה למעלה, שמתחיל מלמטה ועולה למעלה יום יום יותר. ובמדה זו צריכין להיות כל המצות שיהיו פורחין למעלה, ועל זה רמזו שכל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא אם עשאן דרך גדילתן. ומו שהוא במדרגה זו, שמיוחד כל מעשיו בלתי לה' לבדו, ואינו עושה שום דבר בלי יחוד של אהבת ויראת ה', המה נקראים בשם בני עליה, שכל מעשיהן עולין למעלה, ואין פגם בשום מעשה מצוה שישאר למטה בעולם הזה. ועל זה אמר רבי שמעון, ראיתי בני עליה והם מועטין, ואם שנים הם אני ובני הם. וזהו שמשבחים ומפארים את רבי שמעון, בר יוחאי עצי שטים עומדים, והיינו שקיום כל מצותיו היה דרך גדילתן, שעלו מלמטה למעלה, וזה מבני עליה אדונינו בר יוחאי.

(פרקי אבות בהר תשס"ח)

נְחַמְד מְאֹד לְמַעַלָּה, זָכָה לְיִקָּר וּגְדוּלָּה, כִּתְר עֲלִיּוֹן לֹו נִגְלָה, אֲדוּנֵנוּ בַר יוֹחָאִי. וְאִמְרָתָם:

~ שמניך טובים ~

נחמד מאוד למעלה, זכה ליקר וגדולה, כתר עליון לו נגלה, אדונינו בר יוחאי. יש לבאר דהנה במשנה (אבות ד, יג) רבי שמעון אומר שלשה כתרים הם, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן ע"כ. ולכאורה מונה התנא כאן ארבעה כתרים, ולמה הקדים שלשה כתרים הם. וכתב בספר עזר מיהודה (על פרקי אבות) לפרש דאיתא בירושלמי (סוטה ה-ג) דאין מושחין מלכים כהנים דכתיב (דברים יז-ב) למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, מה כתיב בתריה (שם יח-א) לא יהיה לכהנים הלויים וגו'. נמצא לפי זה דאי אפשר לשום אדם שיזכה לכל הנך ד' כתרים ביחד, שהרי אי אפשר לכהן להיות מלך דאין מושחין מלכים כהנים, ונמצא דאי אפשר שיצטרף אצל אדם אחד רק שלשה כתרים ולא יותר. וזהו שאמר שלשה כתרים הם וכו', דאף שבעצם יש ד' כתרים דהיינו כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב, אבל אי אפשר לאדם אחד להיות זוכה רק בשלשה מהן וכנ"ל. ומיושב בזה מדוע לא אמר שלשה כתרים 'יש', כי באמת יש ד' כתרים, רק שאי אפשר לאדם אחד להיות זוכה בכלן וכנ"ל, ולכך אמר שלשה כתרים 'הם', כלומר שלשה כתרים הם שיכולים להצטרף אצל אדם אחד ודפח"ח (ועיין במהרש"א קידושין סו.).

אמנם מצינו באחד שזכה לכל הכתרים יחד, והוא משה רבינו, שהיה לו כתר תורה, שהרי משה קיבל תורה מסיני. וגם זכה לכתר כהונה, כמו שנאמר (תהלים צט-ו) משה ואהרן בכהניו. ואיתא במדרש רבה (שמות לז-ב) רבנן אמרי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר שימש משה בכהונה גדולה ע"כ. וגם זכה לכתר מלכות שנאמר (דברים לג-ה) ויהי בישרון מלך (ובחים קב.), ומכל שכן שהיה לו כתר שם טוב ממעשיו ומדותיו, ואם כן במשה רבינו נתאחדו כל הכתרים יחד. — והנה איתא במדרש רבה (ויקרא א-ג) עשרה שמות נקראו לו למשה וכו', אף טובי-ה שמו, הה"ד (שמות ב-ב) ותרא אותו כי טוב הוא ע"כ. ולכן אחר שאמר התנא כי שלשה כתרים הם, שאי אפשר לאדם לזכות לכל הכתרים אלא לשלשה, סיים עלה וכתר שם טוב, הכתר של משה רבינו ששמו טוב, הוא עולה על גביהן, שזכה לכל הכתרים יחד, מה שאי אפשר להיות בשאר בני אדם.

ומימורא זו מתאים לרבי שמעון, שהיה לו ניצוץ מנשמת משה רבינו, כמו שכתב האריז"ל בליקוטי ש"ס (שבת לג.) דלכן כמו שמשנה ברח מפני חרב פרעה, והשיג שלימותו שם במדבר, כן רבי שמעון בן יוחאי ברח מפני הקיסר, והשיג שלימותו שם במערה המדברה

סִינֵי סִינֵי לֹא נִקְרָא, אָרִי שְׁבַח־בּוֹרָה, מִמֶּנּוּ תֵצֵא תוֹרָה,
אֲדוֹנָנוּ בַר יוֹחָאִי. וְאָמְרָתֶם:

עֲשֵׂה שְׁבַעִים תְּקוּנִים, יִקְרִים מִפְּנֵינִים, בָּם תִּקַּן הָעֲלִיּוֹנִים,
אֲדוֹנָנוּ בַר יוֹחָאִי. וְאָמְרָתֶם:

~ שמניך טובים ~

בלוד ע"כ. וכן כתב במגלה עמוקות (אופן ע). ואם כן היה בו גם ניצוץ מהשלשה כתרם שהיה במשה. ולזה אומרים בפיוט, נחמד מאוד למעלה, זכה ליקר וגדולה, 'כתר עליון' לו נגלה, ובודאי שבסודן של הדברים יש כוונה עמוקה, אבל לפי פשוטו, הרי הכתר העליון מכל הכתרים, הוא כתר שם טוב, שעולה על גביהו, כתר זו שהוא העליון על כולו, לו נגלה, הוא זכה לזה יותר משאר חביריו.

(פרקי אבות בחוקתי תשמ"ה)

*

יש לומר דאיתא במשנה (אבות ד-ד) רבי לויטם איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח, ופירש הרע"ב שאף על פי שבשאר מדות, הדרך האמצעית היא המשובחת, במדת הגאווה אינו כן, אלא יטה לקצה האחרון של שפלות הרוח, ולכן אמר 'מאד מאד' הוי שפל רוח ע"ש. וכן אמרו חז"ל (פוסה ה:): אמר רב נחמן בר יצחק לא מיניה ולא מקצתה, מי זוטרא מאי דכתיב ביה (משלי מז-ה) תועבת ה' כל גבה לב ע"כ. ולמדריגה זו זכה משה רבינו, שנאמר עליו (במדבר יב-ג) והאיש משה עניו 'מאד' מכל האדם אשר על פני האדמה. ורבי שמעון בן יוחאי היה ניצוץ ממושה רבינו, וכמו שכתב בליקוטי ש"ס להאר"י ז"ל (שבת לג.), וז"ל דע כי הרשב"י ע"ה היה ניצוץ ממושה רבינו ע"ה. וכמו שמושה ברח מפני חרב פרעה, והשיג שלימותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר, והשיג שלימותו שם במערה המדברה בלוד ע"כ. ולכן נתעלה רבי שמעון, שהרי אמרו חז"ל (עירובין יג:): כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו ע"ש. וזהו נחמד 'מאד' למעלה, המדה שצריך האדם להתנהג בו עד קצה האחרון 'מאד מאד' הוי שפל רוח, בזה היה נחמד, ולכן זכה ליקר וגדולה, וכתר עליון לו נגלה, אשר כתר שם טוב עולה על גביהו.

(פרקי אבות אמור תשמ"ו)

נחמד מאוד למעלה, זכה ליקר וגדולה, כתר עליון לו נגלה אדונינו בר יוחאי. סיני סיני לוי נקרא, ארי שבחבורה, ממנו תצא תורה, אדונינו בר יוחאי, עשה שבעים תקונים, יקרים מפנינים וכו'. הנה תואר זה סיני נאמר עליו בתקוני זוהר (תיקון כב סג). ויש להבין במעמא דמילתא שקורין אותו בשם זה יותר משאר

פֶּתַח אֶת פִּי בְּחִכְמָה, הוֹצִיא אוֹר תַּעֲלוֹמָה, תִּקַּן זֹהָרִי
חֶמְהָ, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
צְדִיק יִסּוֹד הָעוֹלָם, גִּלְיָה מְדַרְשׁ הַנְּעֻלָּם, יְכוּל לְפַטּוֹר הָעוֹלָם,
אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
ואמרתם:

~ שמניך טובים ~

התנאים. ונראה דהנה ידוע דהרבה פעמים פסקינן דאין הלכה כרבי שמעון (עין עירובין מו.), והלכה כרבי יהודה ורבי יוסי נגד רבי שמעון, והיא פליאה, כי מי לנו גדול מרבי שמעון, ואיך יתכן שאין הלכה כמותו, ונימא שח"ו לא כוון לאמיתה של תורה.

וּנְרָאָה דאיתא בגמרא (ראש השנה כא:): כתיב אמרות ה' אמרות מהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזורק שבעתים (תהלים יב-ו), רב ושמואל חד אמר חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת, שנאמר (שם ה-ו) ותחסרהו מעט מאלקים ע"כ. וכתב בלקומי תורה להאר"י הק' (פ' ואתחנן) כי קודם שחטאו ישראל היה משה בתכלית השלימות, והיה משיג שער החמישים של נ' שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל בעגל נעלם ממנו, וזהו שאמרו חמישים שערי בינה נבראו בעולם 'וכל' ניתנו למשה, חסר אחת, פי' מעיקרא כולם ניתנו לו, ואחר כך חסרהו אחת וכו' עכ"ד. אמנם כתב שם בלקומי תורה, כי השי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים, ובעת תוסף רוחם יגועון לא יגרע מצדיק עינו, וזכה אז להשיג גם שער הנו"ן ע"ש.

וּלְכַאֲוֶרְהָ יֵשׁ לְהַבִּין, אם נימלה ממנו השגה זו של שער הנו"ן כל ימי חייו, מה יועיל לו חזרתו לרגע קודם מיתתו. ונראה כי בהיות שהיו חכמים מיוחדים שזכו להיות מניצוצי נשמתו של משה רבינו, ואם רבי לא שנה חייו מנין (גדה סב.), על כן החזיר לו ה' בסופו גם שער הנו"ן, שיוכלו החכמים הבאים אחריו להשיג גם שער זה. ולזה מצינו שאמרו במדרש רבה (במדבר יט-ו) דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו. וכל יקר ראתה עינו (איוב כה-ו) זה רבי עקיבא וחביריו. ואיתא בסידור רבי קאפל (בכוונת חג השבועות) שרבי עקיבא זכה להשיג שער הנו"ן ע"ש. ולכאורה איך יתכן זאת שילוד אשה ישיג יותר ממשה רבינו. אמנם הכוונה שמה שהיה מכוסה אצל משה בימי חייו, היה נגלה לרבי עקיבא על ידי שביום מותו החזיר השגה זו למשה, ומזה קיבל אחריו רבי עקיבא.

וְהִנֵּה רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי זָכָה גם כן להיות מניצוצי נשמתו של משה, וכמו שכתב במגלה עמוקות (אופן ע) וזל"ק, ראה משה מה שיתקן רבי שמעון בן יוחאי, שהיה ניצוץ שלו מזמנא תנינא דסליק משה לחר (וזה"ק ח"ג קלב:), ולכן כמו שמושה תיקן חמשה ספרים,

קוּלוּ זִמְר עָרִיצִים, וְהִכְרִית אֶת הַקּוֹצִים, וְהִצִּיל הַלְּחוֹצִים,
אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאי.
 וְאָמַרְתֶּם:

רָאָה פָּנָיו מְאִירִים, בְּשִׁבְתוֹ עִם חֲבֵרִים, עֵת גְּלָה סוּד
 נִסְתָּרִים, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאי.
 וְאָמַרְתֶּם:

~ שמוניך טובים ~

בן רבי שמעון חיבר ה' פרקים ספרא דצינעותא. וזה סוד פסוק (תהלים סח-ט) עלית למרום שבית שב"י, נומריקון ש'מעון ב'ן י'וחאי ע"כ. וכן הוא בליקומי ש"ם להאר"י (מסכת שבת), דע כי הרשב"י ע"ה היה ניצויץ ממשנה רבינו ע"ה, וכמו שמשנה ברח מפני חרב פרעה, והשיג שלימותו שם במדבר, בן הרשב"י ברח מפני הקיסר, והשיג שלימותו שם במערה המדברה בלוד ע"כ. ונראה דזהו שאמר הכתוב, עלית למרום, כאשר נסתלק משה רבינו מהאי עלמא, שבית שב"י, שב שנית לעולם הזה ברבי ש'מעון ב'ן י'וחאי, ולכן השיג גם רבי שמעון לקבל מרבו רבי עקיבא השגת שער הגנו"ן בבניה.

ואיתא בגמרא (עירובין יג:) אמר רבי אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מו שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, מפני שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, שהיה אומר על טמא מהור ומראה לו פנים, ועל מהור טמא ומראה לו פנים ע"כ. הרי לנו, כי מי שהשגתו וחכמתו מופלגת, עד שאין יכולים לירד לסוף דעתו, אי אפשר לנו לקבוע הלכה כמותו, כי דברי תורה צריכין להיות מובן בשכלנו, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, ואם תורתו הוא למעלה מהשגת בני אדם, אי אפשר לקבוע הלכה כמותו.

ומהאי טעמא תורה לא בשמים הוא, וגם אם יוצא בת קול, ואפילו הקב"ה אומר מהור, הרי אין חקר לתבונתו, אשר בשר ודם לא יוכל להשיגו, אין לנו לקבוע בן ההלכה למטה. ומעתה כיון שאין לבני אדם השגה רק כמ"מ שערי בינה, ושער הגנו"ן הוא נעלם ומופלא מבני אדם, על כן מי שהשגתו בשער הגנו"ן אי אפשר לקבוע הלכה כמותו. ולכן רבי שמעון שזכה להשיג גם שער הגנו"ן, והשגתו מופלגת בזה יותר מכל בני יושבי תבל, אי אפשר בעולם הזה לקבוע ההלכה כמותו, כיון שהשגת בני אדם הם רק כמ"מ שערי בינה.

והנה בערבי נחל (דרוש ב' לפסח) הביא משל"ה הק' (מסכת שבעות ריש חלק תורה אור), שהקשה על מה דפעמים איתא שהתורה נדרשת כמ"מ פנים (במדבר רבה כ-ב), ופעמים איתא ע' פנים לתורה (שם יג-טו, ובוזר ח"א מז:). ותירץ כי ההשגה האפשרית לכל בני אדם הוא רק כמ"מ שערים, ולכן אמרו שנדרשת כמ"מ פנים. ואולם מצד עצמה יש ע' פנים

שְׁלוֹם רַב עַל מְשַׁכְּבוֹ, מִה יִפְּיוּ וּמִה טוֹבוֹ, דּוֹבֵר אֱמֶת
 בְּלִבּוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בַר יוֹחָאי.
 תּוֹרַתוֹ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ, הוּא יַמְלִיץ טוֹב בְּעַדְנוּ,
 אֲדוֹנֵנוּ בַר יוֹחָאי.
 ואמרתם:
 ואמרתם:

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִטְהַרִּין,
 וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמַיִם. וְאֹמֵר, מִקְּוֵה יִשְׂרָאֵל
 יִי, מִה מִקְּוֵה מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:

~ שמניך טובים ~

לתורה, כי שער הנו"ן הוא שם אהי"ה שעולה כ"א, הרי מ"ט וכ"א הוא שבעים עכ"ד. והנה משה רבינו בסיוני השיג התורה בשבעים אנפין, והשגה זו לא נמשכה אלא ארבעים יום עד החטא, ומשם עד יום מותו לא השיג רק מ"ט פנים בתורה, ורבי שמעון שזכה להשגת שער הנו"ן, הרי השיג את התורה כמו שקיבל משה את התורה מסיני. ומבואר ביערות דבש (ח"ב סוף דרוש ט) דשער הנו"ן הוא כתרן של אותיות וקוצן המורה על גבוה מעל גבוה וכו' ע"ש. ולכן רבי עקיבא שזכה לשער הנו"ן, היה דורש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות (מנחות כט:).

ובזה נבוא אל המכוון, בשבחו של רבי שמעון, נחמד מאד למעלה, זכה ליקר וגדולה, כתר עליון לו נגלה, היינו שער הנו"ן שהוא הכתר של האותיות וקוצן שלמעלה מהם. ולכן סיני סיני לו נקרא, זכה לכיון לאמיתה של תורה, כמו שקיבל משה את התורה בסיוני קודם החטא, אשר חמושים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו אז למשה, ואם כן זכה להשיג ע' פנים בתורה, ולכן עשה שבעים תיקונים יקרים מפנינים, היינו ספר תקוני הזוהר, דאינון שבעין אנפין לאורייתא, דפריש רבי שמעון בר יוחאי במלת בראשית מסתרי אורייתא (הקדמה א).

(פרקי אבות אמור תש"ע)

הוצאת הקונטרס נתנדב

לעילוי נשמת

הר"ר פנחס ב"ר חיים ע"ה

נלב"ע ב"ח אייר

ת.נ.צ.ב.ה.